

**SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASIN
TURİZM ALANINDA DEĞERLENDİRİLMESİ:
KARABÜK OVACIK İLÇESİ ÖRNEĞİ**

Kemal AYDIN

**2022
YÜKSEK LİSANS TEZİ
KÜLTÜREL MİRAS VE MİRAS ALAN YÖNETİMİ**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Taşkın DENİZ**

**SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASIN TURİZM ALANINDA
DEĞERLENDİRİLMESİ: KARABÜK OVACIK İLÇESİ ÖRNEĞİ**

Kemal AYDIN

T.C.

Karabük Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Kültürel Miras ve Miras Alan Yönetimi Anabilim Dalında

Yüksek Lisans Tezi

Olarak Hazırlanmıştır

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Taşkın DENİZ

KARABÜK

Şubat 2022

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	1
TEZ ONAY SAYFASI.....	3
DOĞRULUK BEYANI	4
TEŞEKKÜR	5
ÖZ.....	6
ABSTRACT.....	7
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ.....	8
ARCHIVE RECORD INFORMATION	9
KISALTMALAR	10
ARAŞTIRMANIN KONUSU	11
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	11
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	12
EVREN VE ÖRNEKLEM	13
KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER	14
BİRİNCİ BÖLÜM	15
KÜLTÜREL MİRAS.....	15
1.1. Kültürel Miras Kavramı, Gelişimi ve Önemi.....	15
1.2.1. Somut Kültürel Miras	18
1.2.2. Somut Olmayan Kültürel Miras	20
1.3. Kültürel Mirasın Korunması	22
1.5. Kültürel Miras ve Turizm İlişkisi.....	31
İKİNCİ BÖLÜM.....	36
2.1. Ovacık'ın Tarihi Coğrafyası	36
2.2. Ovacık'ın Kültürel Miras Unsurları	38

2.2.1. Ovacık'ın Somut Kültürel Miras Unsurları İle İlgili Bulgular ve Yorumlar	41
2.2.2. Ovacık'ın Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurları	44
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	46
OVACIK'TA SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS UNSURLARIYLA İLGİLİ BULGULAR VE YORUMLAR	46
3.1. Ovacık'ın Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurları İle İlgili Bulgular.....	46
3.2. Ovacık'ın Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurları İle İlgili Yorumlar.....	63
SONUÇ ve ÖNERİLER	66
KAYNAKÇA	68
TABLolar LİSTESİ	72
ŞEKİLLER LİSTESİ	73
EKLER	74
ÖZGEÇMİŞ	80

TEZ ONAY SAYFASI

Kemal AYDIN tarafından hazırlanan “SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASIN TURİZM ALANINDA DEĞERLENDİRİLMESİ: KARABÜK-OVACIK İLÇESİ ÖRNEĞİ” başlıklı bu tezin Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Taşkın DENİZ

Tez Danışmanı, Kültürel Miras ve Miras Alan Yönetimi

Bu çalışma, jürimiz tarafından Oy Birliği ile Kültürel Miras ve Miras Alan Yönetimi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. 25/02/2022

Ünvanı, Adı SOYADI (Kurumu)

İmzası

Başkan : Doç. Dr. Taşkın DENİZ (KBÜ)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Ayşe KURTLU (KBÜ)

Üye : Doç. Dr. Aydoğan AYDOĞDU (Kastamonu Ü.)

KBÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile, Yüksek Lisans Tezi derecesini onamıştır.

Prof. Dr. Hasan SOLMAZ

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı herhangi bir yola tevessül etmeden yazdığımı, araştırmamı yaparken hangi tür alıntılarım intihal kusuru sayılacağını bildiğimi, intihal kusuru sayılabilecek herhangi bir bölüme araştırmamda yer vermediğimi, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserlere metin içerisinde uygun şekilde atıf yapıldığını beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

Adı Soyadı: Kemal AYDIN

İmza :

TEŞEKKÜR

Araştırma sürecinin başlangıcından tamamlanmasına kadar geçen süreçte her zaman destek olan ve görüşleriyle araştırmamı şekillendiren değerli hocam ve tez danışmanın Doç. Dr. Taşkın DENİZ'e teőekkürlerimi sunarım. Tez çalışmamın sonuçlanma sürecine katılan ve bu süreçte yaptıkları önerilerle çalışmamın niteliğini olumlu yönde artıran değerli tez jürisi üyeleri Dr. Öğr. Üyesi Ayşe KURTLU ve Doç. Dr. Aydoğan AYDOĞDU'ya teőekkürü borç bilirim. Gerek ders döneminde gerekse tez çalışmalarında öğrencilerine her türlü imkânı sunan ve kaliteli eğitim almalarını sağlayan Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsünün değerli çalışanlarına teşekkür ederim.

ÖZ

Ovacık, Karadeniz Bölgesi, Batı Karadeniz Bölümü'nde Karabük iline bağlı, nüfus bakımından Karabük ilinin en küçük ilçesidir. İlçenin doğal güzellikleri ve somut kültürel miraslarının yanında somut olmayan kültürel mirasları da bölge ve Türkiye için önemli bir turizm potansiyelini oluşturmaktadır.

Araştırmanın konusunu Karabük ili Ovacık ilçesinde somut olmayan kültürel miras unsurlarının tespit edilerek kayıt altına alınması ve turizm alanında değerlendirilmesi oluşturmaktadır. Bu kapsamda çalışmanın amacı, zengin kültürel mirasa ev sahipliği yapan Karabük ili Ovacık ilçesinin barındırdığı somut olmayan kültürel miras unsurlarının tespit edilmesi, envanterinin çıkarılması, incelenmesi, turizm potansiyellerinin ortaya konulması ve gelecek kuşaklara aktarılabilmesidir. Araştırmada ilişkilerin anlamını ve türünü keşfetmek için gözlemlerin sayısal olmayan bir biçimde incelenmesi ve yorumlanmasını ifade eden, olguların, olayların ya da davranışların gerçekleştiği doğal ortamda incelendiği nitel (kalitatif) araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Nitel araştırma yaklaşımı kapsamında saha araştırması yöntemi kullanılmıştır. Saha araştırması yöntemi kapsamında doküman incelemesi, yapılandırılmamış gözlem ve grup görüşme (mülakat) veri toplama teknikleri kullanılmıştır. Örneklem kapsamındaki kaynak kişiler ile görüşülmüş, konu ile ilgili sunduğu bilgiler önce ses ve görüntü kaydı ile kayıt altına alınmış ve ardından yazıya aktarılmıştır. Elde edilen bulgular gruplandırılarak tabloya aktarılmış ve yorumları sunulmuştur. Araştırma sonucunda belirlenen somut olmayan kültürel miras unsurlarının korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması konularında gerekli çalışmaların yapılmadığı, ilgili paydaşların en kısa sürede bir araya gelerek konuya ilişkin çalışmaların başlatılmasının elzem olduğu düşüncesine ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kültür; Kültürel Miras, Somut Olmayan Kültürel Miras; Turizm; Karabük; Ovacık.

ABSTRACT

Ovacık, where is in Black Sea Region, in West Black Sea Region in Karabük, is the smallest district in Karabük province in terms of population. Besides its natural beauties and tangible cultural heritages its intangible cultural heritage also constitutes an important tourism potential.

The subject of the research is the identification and recording of intangible cultural heritage elements in the Ovacık district of Karabük province and their evaluation in the field of tourism. In this context, the aim of the study is to determine the intangible cultural heritage elements of Ovacık district of Karabük province, which hosts a rich cultural heritage, to take inventory, to examine, to reveal tourism potentials and to transfer them to future generations. In the research, qualitative research approach, which expresses the non-numerical examination and interpretation of observations in order to discover the meaning and type of relationships, is adopted in which facts, events or behaviors are examined in the natural environment. The field research method was used within the scope of the qualitative research approach. Within the scope of the field research method, document review, unstructured observation and group interview (interview) data collection techniques were used. In this direction, the source persons within the scope of the sample specified in the acknowledgment section were interviewed, the information they presented on the subject was first recorded with audio and video recording and then transferred to the text. The findings were grouped and transferred to the table and their comments were presented. As a result of the research, it was concluded that the necessary studies were not carried out on the protection of the intangible cultural heritage elements determined and transferring them to future generations, and that it is essential to start the studies on the subject by meeting the relevant stakeholders as soon as possible.

Keywords: Culture; Cultural Heritage; Intangible Cultural Heritage; Tourism; Karabük; Ovacık.

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	Somut Olmayan Kültürel Mirasın Turizm Alanında Değerlendirilmesi: Karabük-Ovacık İlçesi Örneği
Tezin Yazarı	Kemal AYDIN
Tezin Danışmanı	Doç. Dr. Taşkın DENİZ
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans
Tezin Tarihi	25/02/2022
Tezin Alanı	Sosyal Bilimler
Tezin Yeri	KBÜ/LEE
Tezin Sayfa Sayısı	83
Anahtar Kelimeler	Kültür; Kültürel Miras, Somut Olmayan Kültürel Miras; Turizm; Karabük; Ovacık

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	Evaluation of Intangible Cultural Heritage in the Field of Tourism: The Case of Karabük-Ovacık District
Author of the Thesis	Kemal AYDIN
Advisor of the Thesis	Doç. Dr. Taşkın DENİZ
Status of the Thesis	Post Graduate
Date of the Thesis	25/02/2022
Field of the Thesis	Social Sciences
Place of the Thesis	KBÜ/LEE
Total Page Number	83
Keywords	Culture; Cultural Heritage; Intangible Cultural Heritage; Tourism; Karabük; Ovacık.

KISALTMALAR

KTB: Kùltür ve Turizm Bakanlığı

M. Ö.: Milattan Önce

M. S.: Milattan Sonra

SOKÜM: Somut Olmayan Kültürel Miras

STK: Sivil Toplum Kuruluşu

TDK: Türk Dil Kurumu

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)

UNWTO: Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (United Nations World Tourism Organisation)

UTMK: UNESCO Türkiye Milli Komisyonu

Yy: Yüzyıl

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Araştırmanın konusunu Karabük ili Ovacık ilçesinde somut olmayan kültürel miras unsurlarının tespit edilerek kayıt altına alınması ve turizm alanında değerlendirilmesi oluşturmaktadır.

Kültürel miras bakımından turizm potansiyeline sahip alanlarda kültürel turizmin geliştirilmesi hedefi için öncelikle kültür envanterinin oluşturulup potansiyelin tespiti, turizm için uygun zamanın belirlenmesi, sahanın alt ve üst yapı olanaklarının hazırlanması, yerel halkın bu konuda bilgilendirilerek hazır bulunuşluk düzeylerinin artırılması, yerel idari birimler, üniversite ve sivil toplum kuruluşları gibi paydaşlar ile iş birliğine gidilmesi turizm bağlamında önem taşımaktadır.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Araştırmanın amacı, zengin kültürel mirasa ev sahipliği yapan Karabük ili Ovacık ilçesinin barındırdığı somut olmayan kültürel miras unsurlarının tespit edilmesi, envanterinin çıkarılması, incelenmesi, turizm potansiyellerinin ortaya konulması ve gelecek kuşaklara aktarılabilmesidir. Araştırmanın amacına uygun olacak şekilde cevabı aranan sorular şunlardır;

1. Ovacık ilçesinin barındırdığı somut olmayan kültürel miras unsurları nelerdir?
2. Ovacık ilçesinin barındırdığı somut olmayan kültürel miras unsurlarının korunmasına ve gelecek kuşaklara aktarılmasına yönelik ilgili paydaşlar tarafından hangi önlemler alınmaktadır?
3. Ovacık ilçesinin barındırdığı somut olmayan kültürel miras unsurları turizm sektöründe değerlendirilmekte midir? Eğer değerlendiriliyor ise ne şekilde değerlendirilmektedir?

Ovacık, nüfus bakımından Karabük ilinin en küçük ilçesidir. İlçenin doğal güzellikleri ve somut kültürel miraslarının yanı sıra somut olmayan kültürel mirasları da turizm potansiyeli açısından oldukça önem arz etmektedir. İlçede somut veya somut olmayan kültürel mirasların tespiti, korunması ve turizmde değerlendirilmesine yönelik bir bilimsel çalışmaya rastlanmamıştır. Ovacık ilçesinde somut olmayan

kültürel mirasların turizme kazandırılması amacıyla yapılan ilk çalışma olması, bu konudaki bilgi eksikliğini kapatacak olması ve gelecekte yapılabilecek benzer çalışmalara kaynak teşkil edecek olması araştırmanın önemini artırmaktadır.

Çalışmanın Ovacık ilçesinin kültür turizmi açısından hak ettiği yerde olmasına, sahip olduğu bu zengin kültürel miras unsurlarının korunmasına, yaşatılmasına, kültür varlıklarına hak ettikleri ilgi ve değerin verilmesine bilimsel açıdan katkı yapması öngörülmektedir. Çalışmanın öngörülen katkıları yapabilmesi için Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Ovacık Belediyesi, Ovacık Kaymakamlığı, Türkiye İstatistik Kurumu, Karabük Valiliği, Karabük İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü gibi paydaşların çalışma ve verilerinden geniş ölçüde yararlanılmıştır. Ayrıca araştırmada elde edilen sonuçlar söz konusu kurumlara ve burada sayılamayan tüm paydaşlara ulaştırılarak bir farkındalık yaratılmak istenmiştir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmada ilişkilerin yapısını anlamını ve türünü belirleyebilmek için gözlemlerin sayısal olmayan bir şekilde incelenmesi ve açıklanabilmesini ifade eden, olguların, olayların ya da davranışların gerçekleştiği doğal ortamda incelendiği nitel (kalitatif) araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Yoruma dayalı sözel unsurların kullanıldığı nitel araştırmalarda genel itibari ile davranış, deneyim ve tutumlar ele alınmakta, toplanan veriler ile genellemeler yapılmaktadır (Padem, v. 2012:57).

Nitel araştırma yaklaşımı kapsamında saha araştırması yöntemi kullanılmıştır. Saha araştırması; halkın inançlarını, değerlerini, adetlerini ve toplumsal süreçlerini anlamak ve anlamlandırmak için yerli halk ya da bireyler ile doğrudan temas dayalı bir nitel araştırma yöntemidir. Diğer bir ifade ile saha araştırması, araştırmacının şimdiki zamanda ve genellikle kendi kültürü içindeki küçük ölçekli toplumsal ortamları kendi doğal ortamlarında doğrudan gözlemlediği ve etkileşim kurduğu bir nitel araştırma yöntemidir. Anlamaya dayalı ve betimsel bir sürece dayanan ve araştırmacı kişinin aktif bir rolde bulunduğu saha araştırması, araştırmacının incelediği konu ile ilgili bireyleri doğrudan gözlemlenmesi olarak da bilinmektedir. Saha araştırmasının basamakları şöyledir: Kendini hazırlama; literatürü okuma ve

odaksızlaşma; sahayı tespit ve sahaya erişim; sahaya giriş; üyelerle ilişki kurma; izleme, dinleme ve veri toplama; üyelerle saha görüşmeleri yürütme; sahayı terk etme; analizlerin bitirilmesi ve araştırma raporunun yazılmasıdır.

Saha araştırması yöntemi bünyesinde doküman incelemesi, yapılandırılmamış gözlem ve grup görüşme (mülakat) veri toplama teknikleri kullanılmıştır. Örneklem kapsamındaki kaynak kişiler ile görüşülmüş, konu ile ilgili alınan bilgiler ses ve görüntü kaydı ile kayıt altına alınmış ve ardından yazıya dökülmüştür. Elde edilen bulgular gruplandırılarak tabloya aktarılmış, analizler yapılmış ve yorumları sunulmuştur.

Araştırmanın ana kaynakların konuya ilişkin arşiv belgeleri, makaleler, tezler, dergiler ve kitaplar ile mülakat ve gözlem teknikleri sonucunda elde edilen bilgiler oluşturmaktadır.

Araştırmanın tasarımı; konunun ve amacın belirlenmesi, literatür taraması, araştırmanın sorularının tespiti, yöntem ve teknik belirlenmesi, evren ve örneklem tespiti, saha uygulaması, bulguların analizi, sonuç ve öneriler şeklinde düzenlenmiştir.

EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evreni; Ovacık ilçesi ve/veya köylerinde yaşayan, adrese dayalı nüfus sayım yöntemine göre belirlenmiş en son sayımda yer alan 18 yaş üstü tüm bireylerdir. Araştırmada örneklem (çalışma gurubu) için evren kapsamında Ovacık ilçesini her yönüyle iyi tanıdığına, bunları araştırmanın amaçları doğrultusunda ifade edebileceğine ve böylece araştırma sorularına cevap bulunabileceğine inanılan amaçlı (yargısal) bir seçim (16 kişi) yapılmıştır. Amaçlı (yargısal) seçim yapılmasındaki hedef, evrenin (nüfusun) soruna en uygun bir kesimini gözlem konusu yapmaktır Bu seçim sayesinde araştırma için gerekli bilgilerin hızla ve güvenilir bir biçimde sağlanması olanaklı olmuştur. Ayrıca gereksiz bilgi ve enformasyonun toplanarak ayıklanması gereksinimi ortadan kaldırılmış ve kaynakların etkin kullanımı sağlanmıştır. Bilimsel etik kapsamında araştırmada görüşme yapılan katılımcıların

kimlik bilgileri gizli tutulmuş, kaynak kişiler, metin içerisinde (K.1), (K.2) vb. şekilde kodlanmıştır.

KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Araştırmanın kapsamını Karabük ili Ovacık ilçesinde somut olmayan kültürel miras unsurlarının tespit edilerek kayıt altına alınması ve turizm alanında değerlendirilmesi oluşturmaktadır.

Araştırmanın saha kısmının Covid-19 Pandemi dönemine denk gelmesi ve bu dönemde kapanma, sokağa çıkma yasağı, şehirlerarası yolculukların kısıtlamaya tabi tutulması gibi uygulamaların yürürlükte olması, karşılan en önemli güçlükleri oluşturmuştur. Hem araştırmacının hem de katılımcıların sağlık durumlarını riske atmamak adına görüşmeler açık havada, sosyal mesafe ve maske kurallarına uyularak gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada tespit edilen somut olmayan kültürel miras unsurlarının turizm açısından çekim gücüne sahip oldukları varsayılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KÜLTÜREL MİRAS

Çalışmanın bu bölümünde kültürel miras kavramı, gelişimi, önemi; kültürel miras türleri; kültürel mirasın korunması; kültürel miras ve turizm ilişkisi açıklanmıştır.

1.1. Kültürel Miras Kavramı, Gelişimi ve Önemi

Bir neslin kendinden sonraki nesle bıraktığı her şey **miras** olarak ifade edilmektedir. Doğal görünüm, yerli ve vahşi yaşam, geçmişe ait önemli olayların ve savaşların yaşandığı alanlar, geleneksel yaşam tarzları, yiyecekler dahil olmak üzere içecekler, geleneksel olaylar ve folklor uygulamaları, dil, edebiyat, müzik, sanat ve spor dalları gibi maddi ve manevi tüm unsurlar miras kapsamında değerlendirilmektedir.

1871 yılında antropolog Edward Tylor, kültürü en geniş etnografik anlamda, “insanın toplumun bir üyesi olarak edindiği bilgi, inanç, sanat, ahlak, yasa, görenek ve başka herhangi bir yetenek ya da alışkanlığı içeren karmaşık bir bütün” olarak tanımlamaktadır (Burke, 2008:41).

Miras, kültürel çevrenin yanında doğayı da kapsayan geniş kapsamlı bir kavramdır. Bu doğrultuda miras; manzaralar, tarihi yerler, sit alanları ve çevresel yapılanmanın yanı sıra biyoçeşitlilik, birikimler, geçmişten günümüze gelen kültürel gelenekler, bilgiler ve yaşanmışlıkları kapsamaktadır. Bir toplumun geçmişten gelen değerlerini günümüze taşıyan miras, kültürel geleneğin bir parçası olarak görülmektedir (Nuryanti, 1996:249). UNESCO, 1972 Dünya Kültür ve Doğal Mirası Koruma Hakkındaki UNESCO Konvansiyonu'nda miras kavramını “geçmişten gelen, bugün birlikte yaşadığımız ve gelecek nesillere aktaracağımız kalıt” olarak tanımlamaktadır (<https://ich.unesco.org/en/lists>).

Miras, doğal miras ve kültürel miras olmak üzere iki ayrılır. Varlığı doğal unsurlara dayanan, doğal süreçler ya da insan eliyle şekillenmiş olan, tarihi ve estetik açıdan değer taşıyan doğal manzaralar, jeolojik ve fiziki oluşumlar (akarsu, göl, buzul, dağ, çöl, orman, kıyı gibi), doğal park alanları gibi miraslar **doğal miras** şeklinde ifade

edilmektedir. Oluşumu tamamen insan emeğine ve yeteneğine dayanan, toplum üyelerine ortak geçmişlerini anlatan, aralarındaki birlikteliği ve dayanışmayı güçlendiren, insanların yaşayış şekillerini ve inanç sistemlerini etkileyen, tarihi ve estetik açıdan evrensel değer taşıyan miraslar ise **kültürel miras** olarak kabul edilir. Kültürel miras unsurlarının değerinin belirlenmesinde belgesel değeri, tarihi değeri, mimari ve estetik değeri, az bulunur olması ve özgünlük değeri, ekonomik değeri önemli rol oynamaktadır (<https://ich.unesco.org/en/lists>).

Kültürel miras kavramı, 16 Kasım 1972 tarihinde 191 devletin katılımı ile imzalanan ‘Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme’ ile uluslararası düzeyde bir anlam kazanmıştır. Bu sözleşme ile bir bölgenin sahip olduğu kültürel ve doğal miras değerlerinin korunması ve sürdürülebilir olması sözleşmeyi imzalayan ilgili devletlerin önemli görevleri arasında gösterilmiştir (Pekerşen vd, 2019:353). Kültürel miras, bir toplumun geçmişi ile ilgili, onu kimliklendiren, yaşamsal süreklilikle birlikte günümüze ulaşan yerel ve evrensel değer niteliği taşıyan her türlü somut ve somut olmayan varlıklardır. Bu bağlamda kültürel miras; geçmişten bugüne ulaşmış, insanların sahiplik bağı içinde olmaksızın, sürekli değişim halinde olan değerlerinin, inançlarının, bilgilerinin ve geleneklerinin bir yansıması olarak betimledikleri bir kaynak grubudur. Kültürel miras, insanlar ve mekanlar arasındaki zaman içindeki etkileşimden kaynaklanan çevrenin tüm özelliklerini içerir (İSMEP, 2014:12). Yapılan tüm çalışmalar sonucunda kültürel miras kavramı genişleyen kapsamı ile sadece tarihi eserleri içine almayan, insanı, insana ait olan değerleri de kapsayan bir kavram olarak tanımlanmaya başlamıştır. Bunun temel nedeni kültürün insanın yaşadıklarıyla birlikte oluşması, zaman içinde insanla şekillenmesidir (Meydan Uygur ve Baykan, 2007:33). Kültürel mirasın insan ile olan ilişkisi, kavramın tüm bu çalışmalara konu olmasında önemli rol oynamaktadır. İnsanın oluşturduğu, insanın geliştirdiği ve zaman içerisinde değişime uğrattığı bu değerler her gün yeni anlamlar kazanarak geleceğe aktarılmaktadır. Kültürel mirasın geleceğe aktarılması kapsamında kültürel mirası korumanın gerekliliği alt başlıklarda detaylı olarak değerlendirilmektedir (Konak İrkit, 2019:35).

Bireyler kültürel mirası, kendi kimlik, deneyim, gelenek ve diğer sosyal veya duygusal boyutlarına dayanarak kişisel olarak değerlendirmektedirler. Aynı tarihi eser veya yer, farklı kişilerce farklı şekillerde algılanabilmektedir. Bunun nedeni ise; bireylerin kendi kültürel geçmişlerine bağlı olarak tarihi yerleri farklı olarak

algılamalarıdır. Sergilenen tarih deneyimden çok daha fazlasını ifade etmektedir. Bu durum bireyin atalarına veya köklerine bağlı olmasına neden olmaktadır. Bu anlamda kültürel miras alanları insanların kendilerini anlamaya geldikleri yerler olarak görülmektedir (Poria vd., 2006:324).

1.2. Kültürel Miras Türleri

Yer altındaki, yer üstündeki ve su altındaki anıt, heykel, mabet, kale, saray, şehir, müze, kütüphaneler, arşivler, koleksiyonlar, botanik bahçeleri gibi somut tarihi ve sanatsal değerler ile dil, din, ahlak kuralları, geleneksel müzik, dans, tiyatro, el sanatları, örf ve adetler gibi somut olmayan taşınır ve taşınmaz unsurların tamamı kültürel miras kapsamında değerlendirilmektedir. Miras dâhilinde, kültürel varlıklar somut olanlar (binalar, yapılar, kültürel eserler ve resimler, heykeller vb.) somut olmayanlar (fikirler, değerler, inançlar, gelenek ve görenekler, edebiyat, müzik) örnek gösterilebilir (Barrere, 2016:89). Somut ve somut olmayan kültürel miras kavramları aşağıda detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

1.2.1. Somut Kültürel Miras

Oluşumu insan emeği ve yeteneği doğrultusunda gerçekleşmiş olan folklor, dil-din-inanç ve düşünce sistemleri dışındaki kültürel miras unsurları **somut kültürel miras** kabul edilir. Somut kültürel miras unsurları bireylerin üyesi oldukları toplumların geçmişine yönelik bilgiler ve anılar barındırdıkları için önem taşımakta ve bu sebeple koruma kapsamında yer almaktadırlar (<https://ich.unesco.org/en/lists>).

Somut kültürel miras, somut taşınabilir kültürel miras ve somut taşınamayan kültürel miras olmak üzere ikiye ayrılır. Oluşumu insan emeği ve yeteneği doğrultusunda gerçekleşmiş olan ve bir taşıma aracı ile taşınabilme özelliğine sahip somut kültürel miras unsurları **somut taşınabilir kültürel mirasları** oluşturmaktadır. Tarihi, sanatsal ve estetik değer taşıyan araç ve gereçler, resimler, heykeller, mobilyalar, halı ve kilimler, gaz lambaları, koleksiyonlar, mektuplar, kayıt defterleri, arşivler, kitaplar, el yazmaları, tablolar, sikkeler, kalıntılar, el işleri, ... bu kapsamda değerlendirilmektedir. Oluşumu insan emeği ve yeteneği doğrultusunda gerçekleşmiş olan ancak bir taşıma aracı ile taşınabilme özelliğine sahip olmayan tek yapılar, yapı grupları, korunması gereken alanları kapsayan somut kültürel miras unsurları ise **somut taşınamayan kültürel mirasları** teşkil etmektedir. Kültürel peyzaj alanları, tarihi şehirler ve şehir merkezleri, yollar, su yolları, kanallar örnek verilebilir (<https://ich.unesco.org/en/lists>).

Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi'ne göre somut kültürel mirasın kapsamı aşağıdaki şekildedir (UNESCO, 1972);

➤ **Anıtlar:** Tarih, sanat veya bilim açısından istisnaî evrensel değerdeki mimari eserler, heykel ve resim alanındaki şaheserler, arkeolojik nitelikte eleman veya yapılar, kitabeler, mağaralar ve eleman birleşimleri. Dünyanın ve Türkiye'nin en önemli mimari eserlerinden birisi olan Selimiye Camii ve Külliyesi 2011 yılında Dünya Miras Listesi'ne alınmıştır.

➤ **Yapı toplulukları:** Mimarileri, uyumlulukları veya arazi üzerindeki yerleri nedeniyle tarih, sanat veya bilim açısından istisnaî evrensel değere sahip ayrı veya birleşik yapı toplulukları. İzmir Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj alanı bu kapsamda verilebilecek bir örnektir.

➤ **Sitler:** Tarihsel, estetik, etnolojik veya antropolojik bakımlardan istisnaî evrensel değeri olan insan ürünü eserler veya doğa ve insanın ortak eserleri ve arkeolojik siteleri kapsayan alanlar. 1998 yılında Dünya Miras Listesi'ne kabul edilen Truva Antik Kenti dünyaca tanınan ve değer verilen bir sit alanıdır.

İnsanlar tarafından üretilen, geçmişten gelip miras olarak anılan, toplumun tüm değerlerini yansıtan ve geleceğine yön vermek adına ortaya çıkarılan tüm eserler kültürel miras olarak adlandırılır. İnsan eliyle üretilen binalar, tarihi eserler, anıtlar vb. her türlü varlıklar somut kültürel miras olarak ele alınır ve gelecek adına korunması ve muhafaza edilmesi gereken eserlerdir. Kültürel miras eserlerinin korunması ve gelecek nesillere aktarılması konusundaki faaliyetler günümüzde gelişme göstermiştir. Kültürel miras öğelerinin çürümenin kaçınılmaz kaybının yanında, deprem ve sel gibi doğal afetler de zarar verebilmektedir. Buna ek olarak, hırsızlık, savaş, terör ve barbarlık kültürel mirası kazara veya isteyerek tahrip edilmesine yol açan insan faktörlü zararlardır (Akmeşe vd., 2018:3599).

1.2.2. Somut Olmayan Kültürel Miras

Folklor, dil-din-inanç ve düşünce sistemlerinden oluşan kültürel miras unsurlar somut olmayan kültürel miras kabul edilir. Sözlü anlatımlar, gösteri sanatları, toplumsal uygulamalar, doğa ve evren ile ilgili bilgi ve uygulamalar ile el sanatları bu başlık altında ele alınmaktadır.

“Yaşayan miras” olarak da adlandırılan somut olmayan kültürel miras; topluluklar tarafından kuşaktan kuşağa aktarılan uygulamaları, temsilleri, ifadeleri, bilgiyi ve becerileri içermektedir. UNESCO 2003 Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi, bu kırılğan mirasın korunmasını, canlılığının güvence altına alınması ve sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlama potansiyelinden faydalanılmasını temin etmeyi amaçlamaktadır. Somut olmayan kültürel miras unsurlarına anlattığımız hikayeler, kutladığımız aile etkinlikleri, topluluk toplantılarımız, konuştuğumuz diller, söylediğimiz şarkılar, doğal alanlarımız hakkındaki bilgiler, şifa geleneklerimiz, yediğimiz yiyecekler, tatillerimiz, inançlarımız ve kültürel uygulamalarımız dahildir (Akmeşe vd., 2018:3601). UNESCO 2003 Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesi, söz konusu uygulama ve ifadelerin önemi konusunda farkındalık yaratmayı, kültürel çeşitliliğe saygı duyan diyalogu teşvik etmenin yanı sıra uygulamalara ve uygulamalara gereken saygıyı göstermeyi amaçlar. Somut olmayan kültürel mirasın korunması, öncelikle UNESCO'nun çalışmaları aracılığıyla uluslararası bir endişe konusu haline geldi ve kavramın doğru bir şekilde anlaşılması ile büyüyen küreselleşme karşısında gerek kültürel çeşitliliğin korunmasında gerekse de farklı topluluklar üzerindeki rolünde uzun süredir önemli bir faktör olarak kabul edildi. Somut olmayan kültürel miras unsurlar çevrelerine, doğayla etkileşimlerine ve tarihlerine tepki olarak topluluklar ve gruplar tarafından değişime duyarlı olarak nesilden nesile aktarılır. Aynı topluluklara, kültürel çeşitliliğe ve insan yaratıcılığına saygıyı teşvik ederek bir kimlik ve süreklilik duygusu sağlar.

Somut olmayan kültürel miras, UNESCO (2003) tarafından; “toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar” biçiminde tanımlanmaktadır ve aşağıdaki alanlarda belirir:

- Somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında taşıyıcı işlevi gören dille birlikte *sözlü gelenekler ve anlatımlar* (destanlar, efsaneler, halk hikâyeleri, atasözleri, masallar, fıkralar vb.),
- *Gösteri sanatları* (karagöz, meddah, kukla, halk tiyatrosu vb.),
- *Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler* (nişan, düğün, doğum, nevruz, vb. kutlamalar),
- *Doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar* (geleneksel yemekler, halk hekimliği, halk takvimi, halk meteorolojisi vb.),
- *El sanatları* geleneği (dokumacılık, nazar boncuğu, telkâri, bakırcılık, halk mimarisi).

1.3. Kültürel Mirasın Korunması

Modernleşme kavramı kapsamında gerçekleştirilen yerleşme planları ve yapılaşma eylemleri kırsaldan şehir yerleşmelerine her düzeyde kültürel miras unsurlarının bozulmasına, değişmesine hatta yok olmasına yol açmaktadır. Bu noktada gelecek nesillere aktarılabilmesi için kültürel miras unsurlarının korunması bir zorunluluktur.

Koruma kavramı, tarihi ve kültürel değerlerin zarara uğramasına neden olan büyük savaşlardan sonraki yıkımların görülmesinden itibaren yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Harabeye dönüşen tarihi kent merkezlerini yenileme çalışmaları süresince koruma kavramı birçok tartışmaya neden olmuş, bu tartışmalar sonucunda yapılan çalışmalarla çağdaş koruma bilincinin gelişmesi sağlanmıştır. Kültürel miras kavramı bu süreç içerisinde ortaya konulmuştur. Kültür ve miras kavramlarının koruma bilinci ile yoğurulması ile ortaya çıkan bu yeni kavram yeni koruma perspektifini belirlemiş, planlama disiplini içerisinde yeni planlama arayışlarına girilmesine neden olmuştur (Konak İrkit, 2019, s.1).

1.3.1. Kültürel Mirası Niçin ve Nasıl Korumalıyız?

Koruma olgusunun ilk adımı “Neyin korunmaya değer olduğunun tespit edilmesidir”. Söz konusu kültür olduğunda korunmaya değer unsurları somut ve somut olmayan kültürel miraslar oluşturmaktadır. İkinci adım “Nasıl korunacaklarının tespit edilmesidir“. Bu sorudan yola çıkıldığında koruma kurallarını belirlemek amacı ulusal ve uluslararası yasalar ve sözleşmeler çıkarılmıştır. Ancak neyin nasıl korunacağına saptanması özü itibari ile bireyi ve toplumu ilgilendiren bir durum olduğundan dolayı toplumun bu konuya ilişkin sosyolojik özellikleri kültürel miras unsurlarının korunmasında önemli rol oynamaktadır.

Eğitim seviyesinin yükselmesi, nüfusun yaşlanması, internet ve sosyal ağ kullanımının artması, tatil sayısının ve süresinin uzaması, rekreatif faaliyetlere ilginin artması gibi turizm talebinde yaşanan değişimler farklı kültürlerle yönelik merakı artmış ve bu durum somut ve somut olmayan kültürel miras unsurlarını odak noktasına yağmıştır. Yerele ait geleneksel yaşam tarzlarına yönelimin artması, turizm ürünü kapsamında somut olmayan kültürel miras unsurlarının korunması zorunluluğunu beraberinde getirmiştir. Gültekin ve Uysal’ın (2018:2032) ifade ettiği üzere, yerel halk, taşınmaz kültür mirası niteliğindeki yaşam alanıyla oluşturduğu (aidiyet, kültürel kimlik, benlik-

varoluş, bellek, mekânsal-sosyal hafıza, tarihsel ve toplumsal yerleşmişlik-kalıcılık gibi) hayati bağlar nedeniyle bu alana ait her türlü yaptırımdan doğrusal olarak etkilenecek grup olup diğer paydaşlara göre daha öncelikli kabul edilmektedir. Bu durumun, taşınmaz kültür mirasını korumadaki sürecine etkileri değişik açılardan değerlendirilmektedir. Yerel halkın, yaşam alanlarını etkileyen kararlara katılma hakkı ile bu sürece etkin katılımı ve iş birliği, miras değerleri üzerinden sağlanacak sosyo-kültürel, ekonomik ve yönetsel-kurumsal gelişmeye ve/veya yerel demokrasiye doğrudan etkisi olacaktır. Böylece, daha geniş katılımı sahiplenme aidiyeti gerçekleştirilerek bu değerlerin devamlılığı garanti edilecek ve tanıtımı da daha kolaylaşacaktır. Katılımın temel koşulu ise taşınmaz kültür mirasının değerini bilmek, bu değerlerin bir parçası olduğu anlamak ve bu değerler hakkında bilinç ve farkındalık geliştirmek sahiplenmektir . Korumaya halk katılımını ve farkındalığını yüksek seviyede ve etkin biçimde teşvik etmek, uluslararası iş birliğinde 1975 yılında yürürlüğe giren Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşmeye (Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage) göre taraf devletlerin sorumluluğundadır

Kültürel miras, geçmişle gelecek arasında köprü kuran, kimlik sorununu çözebilen, tarih ve aidiyet bilinci yaratan, kuşaklararası iletişimi sağlayan değerlerdir. Bu değerlerin yok olması ya da azalması, toplumdaki iletişimi ve dayanışmayı zayıflatmakta, giderek kimlik bunalımı ya da bir yere ait olamama duygusunu ortaya çıkarmaktadır. Kültürel mirasın korunması, ulusların kimlik sorunları tartışmalarının temelini oluştururken, söz konusu değerlerin insanlığın ortak mirası olduğu, başka bir ifade ile ulus ötesi niteliğe sahip olduğu ve bu çerçevede korunmaları gerektiği de unutulmamalıdır (Kiper, 2006:15).

Kültürel miras, insanların tarih boyunca biriktirdikleri deneyimlerin ve geleneklerin devamlılığını, geleceğin doğru kurulmasını sağlar. Kültürel miras geçmişle bugün arasında bağlantı kurarak, içinde yaşanan kültüre ve dünyaya bir temel oluşturur ve geleceğin oluşturulmasında sağlam bir referans verirken manevi anlamda da insan hayatlarını zenginleştirir. Kültürel miras ona miras niteliğini veren evrensel değerlerin yanında gençlere yeni öğrenme ve gelişme fırsatları sunduğu, insanlara güzel duygular ve sıcak anılar yaşattığı, yaratıcılığı ve keşfetme güdüsünü beslediği, dünyaya ve hayata bakışımıza derinlik kattığı ve hepimizin geçmişimizden öğrenecek çok şeyimiz olduğu için korunmalıdır (İSMEP, 2014:11).

Uluslararası mirasların korunmasına yönelik ilk girişimlerin savaş ve silahlı çatışma ortamlarındaki (II. Dünya Savaşı esnasında ve sonrasında) kültür varlıklarının zarar

görmesi* sonucunda başlamıştır. Bu kapsamda kültür varlıklarının silahlı çatışma ortamında korunmasını düzenleyen 14 Mayıs 1954 tarihli “Lahey Silahlı Çatışma Halinde Kültürel Varlığın Korunması Sözleşmesi”nin önsözünde, “Her millet dünya kültürüne kendinden bir şey katmış olduğu cihetle, hangi millete ait olursa olsun, kültür eserlerine karşı vaki olacak tecavüzlerin bütün insanlığın kültür memalikine karşı işlenmiş tecavüzler sayılacağı” belirtilmektedir. “Dünya Miras Sözleşmesi”nin önsözünde ise, “kültürel ve doğal mirasın herhangi bir parçasının bozulmasının veya yok olmasının, bütün dünya milletlerinin mirası için zararlı bir yoksullaşma teşkil ettiği”, “kültürel ve doğal mirasın parçalarının istisnâ bir öneme sahip olduğunu ve bu nedenle tüm insanlığın dünya mirasının bir parçası olarak muhafazasının gerektiğini” ve “kültürel ve doğal mirasın korunmasına iştirakin, bütün milletlerarası camianın ödevi olduğunu” kabul edilmektedir. UNESCO tarafından 1972 yılında dünya kültür ve tabiat mirasının korunmasına dair Dünya Miras Sözleşmesi hazırlanmış ve bu kapsamda “Uluslararası Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurumu (ICOMOS)” oluşturmuştur. Bu kurum ekonomik, teknik ve maddi destekler sağlayarak kültürel miras konusunda önemli projelere imza atmaktadır. Projelerde devlet ve özel sektörün birlikte çalışması kültürel değeri olan yapıların korunması, restorasyonu, ev sahibi toplumun özelliklerine uygun kültürel boyutların canlandırılması yerel-kültürel programların geliştirilmesi, kültürü tanımlayan en iyi görüntülerin sağlanması, bunların turistlerle paylaşılacağı programlar yapılması esas alınmaktadır (Emekli, 2012:4). Avrupa Konseyi de kültür ve kültürel miras alanında kabul ettiği belgelerde (1975 Amsterdam Sözleşmesi, 1985 Granada Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi, 1992 Malta Arkeolojik Mirasın Korunması Sözleşmesi) ortak miras anlayışını benimsemektedir. 2000’li yıllara gelindiğinde ise, kültürel miras “kültürel çeşitliliğin artırılması ve kültürlerarası diyalogun yükseltilmesi için bir kaynak” olarak ön plana çıkmaktadır (İSMEP, 2014:15). 17 Ekim 2003 tarihli “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi”ne ilişkin UNESCO sözleşmesinde ise kuşaktan kuşağa aktarılan somut olmayan kültürel miras “toplulukların ve grupların çevreleriyle, doğayla ve tarihleriyle etkileşimlerine bağlı olarak, sürekli biçimde yeniden yaratılır ve bu onlara kimlik ve devamlılık duygusu verir; böylece kültürel çeşitliliğe ve insan yaratıcılığına duyulan saygıya katkıda bulunur” şeklinde açıklanmaktadır (İSMEP, 2014:16). Sözleşmede somut olmayan kültürel mirasın korunmasındaki amaçlar; somut olmayan kültürel mirası korumak, somut olmayan kültürel mirasın taşıyıcısı olarak ifade bulan topluluk, grup ve bireylerin somut olmayan kültürel mirasına saygı göstermek, somut olmayan kültürel mirasın önemi konusunda yerel, ulusal ve uluslararası alanda duyarlılığı arttırmak geliştirmek ve karşılıklı değerlilik oluşturmak, ortak dosyalar hazırlanarak uluslararası iş birliği ve yardımlaşmayı sağlamak şeklinde ifade edilmektedir.

* Suriye’deki Halep Ulu Camii ve Gazze’deki El Ömer Cami, hava saldırıları sonucunda kullanılamaz hale getirilmiştir.

Kültürel ve doğal mirasın korunması 2000’li yıllarda devletlerin ve toplumların en çok ilgisini çeken konulardan biri olup, Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği ve çeşitli organlarının çalışmalarının odaklandığı bir alan durumundadır. Korumaya ilişkin birçok uluslararası düzenlemenin yanında, doğal ve kültürel çevrenin (mirasın) korunması artık insan hakları (3. kuşak haklar, dayanışma hakları, çevre hakkı, vb) ile değerlendirilmeye başlanmıştır. Söz konusu gelişmeler Türkiye’de de etkisini göstermiştir. 2000’li yıllarda 1990’lardan devralınan eleştiriler ve Avrupa Birliği’ne uyum sürecinin zorlamaları gibi nedenler, kültürel mirasın korunmasında yeni yasal düzenlemelere yol açmıştır. Bu düzenlemelerin içinde en önemlisi 14 Temmuz 2004 tarihli ve 5226 sayılı yasa ile 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası’nda yapılan değişikliklerdir. Bu değişiklikler, korumaya ilişkin politika oluşturma çabasının yanı sıra, kültür mirasının korunmasında kimi uluslararası belgelerde yer alan ve dünya örneklerinde uzun süredir var olan ancak Türkiye için yeni denebilecek kavramları da içermektedir. Bunlardan bazıları, yasayla tanımlanan içerikleri tartışılmakla birlikte, koruma için operasyonel araç olabilecek düzenlemelerdir (Dağıstan Özdemir, 2005:20,21). Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi, TBMM’nin 19.01.2006 tarihli oturumunda oy birliği ile kabul edilmiş, “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun” (No: 5448) 21 Ocak 2006 tarih ve 26056 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş ve Türkiye’nin taraf olma süreci 27 Mart 2006 tarihinde tamamlanmıştır.

Günümüzde maddi ve manevi değerlerden oluşan kültür mirası üzerindeki çalışmalar ve koruma yönündeki antlaşmalar ve sözleşmeler giderek önem kazanmaktadır. Kültür ve tabiat varlıklarından, tarihi, arkeolojik, kentsel ve doğal sitler, anıt, ören yeri, höyük, tümülüs, külliye, cami, kilise gibi maddesel kültür kalıntıları kültürel mirası oluşturan unsurlardır ve bu unsurlar yasalarda korunması gereken yerler olarak belirtilmektedir (Doğaner, 2003:2). Ayrıca, soyut ya da manevi kültür değerleri olarak ele alınan gelenek görenekler, folklorik değerler, dini inanış ve ibadetler, müzik, dans, yeme-içme alışkanlıkları da kültürü oluşturan diğer öğeler arasında bulunmakta ve kültürel turizmi tamamlayan unsurlar olarak ilgi çekmektedir (Emekli, 2006:56).

Somut kültür ve somut olmayan kültürel mirası birbirinden ayrı olarak düşünerek geliştirilen kültürel mirası koruma yaklaşımlarının bir yanıyla eksik olacağını görmek ve ifade etmek mümkündür. UNESCO Sözleşmeleri ve Tavsiye Kararları da takvimsel sırayla okunduğunda kültür politikalarının süreç içerisinde tek yönlü bir koruma yaklaşımından bütüncül bir koruma yaklaşımına doğru yönelerek farklılaşma gösterdikleri şekilde dikkat çekmektedir. Somut olmayan kültürel mirasın maddi kültür içinde yaşam kazanışı da tek yönlü bir koruma yaklaşımının eksik olması anlamına göstermektedir. Buradan bakarak tek yönlü bir koruma yaklaşımının kültür mirasını yaşatmaktan ve korumaktan çok bir anımsatma tekrarlama hatırlatma sağlayacağı ifade edilebilir. Koruma yaklaşımlarındaki bütüncül yaklaşım dönüşümü sürdürülebilir kalkınma ilkeleri bağlamında değerlendirildiğinde de önem kazanmaktadır (Basat, 2013:70).

Kültürel varlıkların korunması konusunda yasal çerçeveler, sivil toplum örgütleri, uluslararası kurum ve kuruluşlar (UNESCO, ICOMOS, AB) ile iş birliği, eğitim ve öğretim kurumları, basın ve medya (gazete, dergi, tv programları, sosyal ağlar, internet sayfaları) önemli paydaşlar olarak ön plana çıkmaktadır.

1.3.2. Kültürel Mirası Tehdit Eden Unsurlar

Kültürel miras unsurlarının varlığını tehdit eden tehlikeler doğal koşullar ve beşerî koşullar olmak üzere ele alınabilir. Kültürel mirasın çok uzun süredir tehdit altında olduğunu anlamak, kısa vadeli, krize dayalı tepkilerden kaçınmamıza ve uzun süreli, erken uyarı ve izleme teknolojisi ve yöntemleri gibi sistemik çözümler üretmemize olanak tanıyacaktır. Uluslararası sözleşmelerin uygulanmasını teşvik etmek ve iyileştirmek, kültürel çeşitliliğin ve miras boyutlarının tanınmasını teşvik etmek, küresel bağlamda kültürel kimliği güçlendirmek için geniş bir eğitim tabanı geliştirmek, politikaları, mevzuatı ve uygulamaları değerlendirmek, güncellemek ve uygulamak için siyasi taahhüdü güçlendirmek, mirasla ilgili olarak bayındırlık işlerini, mülk yönetimini veya afet sonrası eylemleri iyileştirmek insanların alabileceği önlemlerdendir.

Doğal koşullar kapsamında değişen iklim koşulları (*sıcaklık, basınç, rüzgâr, nem, yağış miktarı, yağış şekli, yağış rejimi, asit yağmurları*), hava kirliliği, tuzlu sular, erozyon, korozyon, heyelan, deprem, volkanizma, yıldırım düşmesi, hayvan dışkıları, hayvanların doğrudan verdikleri zararlar, bitkilerin aşırı büyümesi gibi doğal koşullar ve süreçler tozlaşma, çatlama, kabuğunu kaldırma gibi etkiler ile doğal ve kültürel miras unsurlarının fiziksel ve kimyasal yapılarında bozulmaya, dayanıklılığının azalmasına ve özgünlüğünün değer yitirmesine yol açmaktadır. Doğal süreçler veya risklerin, uygun bilimsel ve teknolojik araçlara bağlı olarak tahmin edilebilir olması daha olasıdır. Doğal süreçler, yalnızca olağanüstü olaylar veya büyük yıkıcı potansiyele sahip doğal afetler yoluyla mirası tehdit etmekle kalmaz, aynı zamanda miras alanı veya anıtın çevresinin bir sonucu olarak, örneğin bir binanın aşınması veya yıpranması gibi kalıcı bir durum olarak da hareket eder. Bu tür süreçler doğaldır, ancak kültürel mirasa karşı temsil ettikleri riski önlemeye yönelik müdahale insani bir sorumluluktur.

Beşerî koşullar kapsamında insanların doğal ve kültürel miras unsurlarına doğrudan müdahale etmeleri (*yazı yazma, resim çizme, delikler açma*), yangın, madencilik ve ormancılık faaliyetleri, düzensiz kentsel yayılma, trafik, kontrolsüz ve plansız turizm etkinlikleri, plansız ulaştırma alt yapı çalışmaları (*karayolu, köprü, demiryolu, otopark, liman tesisleri, havaalanları*), düzensiz göç, kaçak kazı, yağma,

kundaklama, vandalizm, çatışma ve savaş gibi etkileri doğal ve kültürel miras unsurlarının varlığını tehdit etmektedir. İnsanların, hükümetlerin be çıkar gruplarının karşı konulmaz veya kontrolsüz geliştirme uygulamaları, tüm mirasımızda geri dönüşü olmayan hasarlara veya kayıplara yol açmaktadır.

1.4. Dünya’da ve Türkiye’de Somut Olmayan Kültürel Miras

Somut ve somut olmayan mirasın korunması ve muhafazası için farklı yaklaşımlar gerektirmesi, 2003 UNESCO Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasına İlişkin Sözleşmesi'nin anlaşılmasını ve onaylanmasını sağlayan ana motivasyonlardan biri olmuştur. Sözleşme, somut olmayan kültürel miras ile somut kültürel ve doğal miras arasındaki karşılıklı bağımlılığı şart koşar ve kültürel çeşitlilik kaynağı ve sürdürülebilir kalkınmanın itici gücü olarak somut olmayan kültürel mirasın rolünü kabul eder. Sözleşmeye göre, her Taraf Devlet, kendi topraklarında bulunan somut olmayan kültürel mirasın korunmasını sağlamak için gerekli önlemleri almak ve bu somut olmayan kültürel mirasın unsurlarının tanımlanmasına ve tanımlanmasına toplulukları, grupları ve ilgili STK'ları dahil etmekle yükümlüdür.

1.4.1. Dünya’da Somut Olmayan Kültürel Miras

2003 UNESCO Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasına İlişkin Sözleşmesi, somut olmayan kültürel miras unsurlarının korunmasında toplulukların rolü hakkında ayrıntılı ve somut bir açıklama sunar ve Taraf Devletleri, toplulukların somut olmayan kültürel miras unsurlarının UNESCO mirası olarak listelenmesi için tanımlanması, korunması ve aday gösterilmesinde birincil rol oynamasına izin vermeye teşvik eder. 1972 Dünya Mirası Sözleşmesi ile 2003 (ICH Sözleşmesi) arasındaki 31 yıl boyunca, topluluklar ve miraslar arasındaki ilişkiyi çevreleyen söylemlerde önemli değişiklikler oldu. Topluluklar, kültürel miraslar karşısındaki rollerinde giderek daha fazla tanınma elde etmişlerdir. Onlar sadece mirasın

koruyucuları değil, aynı zamanda mirasların korunması ve sürdürülmesinde daha aktif ajanlardır. Yerli toplulukların kültürel hakları, kültürel çeşitliliği korumanın ayrılmaz bir parçası olarak daha fazla dikkat çekmiştir.

UNESCO Dünya Miras Merkezi, 2003 Sözleşmesi'ne Taraf Devletler tarafından önerilen adaylıkları değerlendirmek ve bu kültürel uygulamaların ve somut olmayan mirasın ifadelerinin Sözleşme Listelerine kaydedilip kaydedilmeyeceğine karar vermek için her yıl toplanır. 2022 yılı Ocak ayı sonu itibari ile 193 taraf ülkeden 629 unsur, UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'ne dahildir. Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'nde en fazla unsuru olan ülkeler 42 unsuru olan Çin, 23 unsuru olan Fransa, 22 unsuru olan Japonya, 21 unsuru olan Güney Kore ve Türkiye ile 20 unsuru olan İspanya'dır.

1.4.2. Türkiye'de Somut Olmayan Kültürel Miras

UNESCO tarafından 29 Eylül-17 Ekim 2003 tarihleri arasında Paris'te toplanan 32. Genel Konferansı'nda Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'ni kabul etmiştir. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'nin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun, 21 Ocak 2006 tarih ve 26056 Sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak Türkiye'de yürürlüğe girmiştir. Türkiye'nin taraf olmada yol alma süreci 27 Mart 2006 tarihinde tamamlanmıştır (<https://www.unesco.org.tr>).

Somut olmayan kültürel mirasın genelini kapsayacak şekilde oluşturulan Somut Olmayan Kültürel Miras Ulusal Envanteri'nin ilk verileri 2008 yılında elde edilmiştir. Somut olmayan kültürel miras envanterleri, İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri'nin koordinasyonunda illerde oluşturulan kurullar aracılığıyla oluşturulmaktadır. Envantere alınması istenen unsurlar, illerdeki kurullarca belirlendikten sonra Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğüne gönderilir ve gelen bütün veriler Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü bünyesinde oluşturulan Uzmanlar Komisyonunda değerlendirilerek karara bağlanmaktadır (<https://aregem.ktb.gov.tr/TR-159257/somut-olmayan-kulturel-miras-ulusal-envanteri.html>).

2022 yılı Ocak ayı itibari ile UNESCO Somut Olmayan Kültürel Mirası Listesi'nde 139 ülkede 629 miras yer almaktadır. Türkiye'nin Somut Olmayan Kültürel Mirası Listesi'nde 21 mirası bulunmaktadır (<https://ich.unesco.org/en/lists>)

(Tablo 1). Türkiye'nin somut olmayan kültürel miras listesindeki ilk unsurları, 2008 yılın kabul edilen meddahlık geleneği ve Mevlevi sema töreni olmuştur. 2009 yılında aşıklık geleneği, karagöz ile orta dosya kapsamında kabul edilen nevruz kutlaması listeye eklenmiştir. Yaren, Barana ve sıra gecelerini içeren geleneksel sohbet toplantıları, Alevi - Bektaşî ritüeli semah töreni ve Kırkpınar yağlı güreşi 2010 yılında; tören keşkeği 2011 yılında listeye katılmıştır. 2012 - 2020 döneminde eklenen unsurlar ile listedeki miras sayısı 20'ye yükselmiştir. Son olarak 2021 yılında Hüsn-i Hat sanatı Türkiye adına UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Listesine dahil edilmiştir.

Somut Olmayan Kültürel Miras	Kabul Yılı
Meddahlık Geleneği	2008
Mevlevi Sema Töreni	2008
Aşıklık Geleneği	2009
Karagöz	2009
Nevruz (Afganistan, Azerbaycan, Hindistan, Irak, İran, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Pakistan, Tacikistan ve Türkmenistan ortak dosyası)	2009
Geleneksel Sohbet Toplantıları (Yaren, Barana, Sıra Geceleri)	2010
Alevi – Bektaşî Ritüeli Semah Töreni	2010
Kırkpınar Yağlı Güreşi	2010
Tören Keşkeği	2011
Mesir Macunu Festivali	2012
Türk Kahvesi ve Geleneği	2013
Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı	2014
İnce Ekmek (Lavaş, Katırma, Jupka, Yufka) Yapımı ve Paylaşımı Geleneği (Azerbaycan, İran, Kazakistan ve Kırgızistan ortak dosyası)	2016
Geleneksel Çini Sanatı	2016
Bahar Bayramı Hidrellez	2017
İşık Dili (Acil Koruma Gerektiren Miras)	2017
Dede Korkut – Korkut Ata Mirası (Azerbaycan ve Kırgızistan ortak dosyası)	2018
Geleneksel Türk Okçuluğu	2019
Minyatür Sanatı (Azerbaycan, İran ve Özbekistan ortak dosyası)	2020
Geleneksel Zekâ ve Strateji Oyunları (Togyzqumalaq, Toguz Korgool, Mangala / Göçürme) (Kazakistan ve Kırgızistan ortak dosyası)	2020
Hüsn-i Hat Sanatı	2021

Tablo 1. Türkiye'nin Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'ndeki Mirasları.

1.5. Kültürel Miras ve Turizm İlişkisi

Antik çağlardan günümüze dek insanlar belirli amaçlar doğrultusunda seyahatler gerçekleştirmiştir. Bu seyahatler kimi zaman mecburiyet içeren göçler şeklinde olsa da özellikle teknolojinin gelişimi ile yıllar içerisinde bilinçli bir hal almıştır. Hangi şekilde yapılırsa yapılsın seyahat, bilinçli hareketler bütünüdür. Örneğin; M. Ö. 7. Yüzyıl civarında olimpiyat oyunlarını izlemek ya da oyunlara katılmak adına Yunanistan'a gerçekleştirilen seyahatler, ilk düzenli kitlesel seyahatler olarak kabul edilmektedir. Seyahatler uğruna çöller, dağlar ve denizler aşılmış; yeni mekânlar, toplumlar, kültürler ve canlılar keşfedilmiş; insanlar ve kültürler arası etkileşim başlamış; ciltler dolusu seyahatnameler (gezi notları) yazılmış; dünya seffaflaşmış, bilim - teknoloji ve iletişim ağları sayesinde küçülmüş, insanın her yere ulaşabilir hale gelmiştir. Seyahatler zaman içerisinde destinasyonlarda bireysel veya toplumsal düzeyde sosyo-kültürel ve ekonomik nitelikli olay ve ilişkilerin doğmasına yani turizmin ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Turizm farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Başka bir anlatımla değişen motivasyona bağlı olarak turizm çeşitlerinden söz etmek mümkündür. Söz konusu turizm türlerinden biri de kültürel turizmdir. Kültürel turizmi diğer turizm çeşitlerinden ayıran en önemli fark, onun öğrenme fonksiyonlu oluşudur. Kültürel turizm kapsamında gerçekleştirilen geziler çerçevesinde değişik öğrenme ve bireysel gelişim etkinlikleri; festivaller, tiyatro gösterileri, resitaller ve sanat etkinliklerine katılım; farklı kültürleri tanımak amacıyla kültürel alanları ziyaret etme gibi edimler ön plana çıkmaktadır.

Kültür iki şekilde turizmin ilgi alanına girmektedir. Birincisi kültürün süreç olarak turizmi etkilemesidir. Kültür, süreç olarak öğrenmeye meraklı insanları harekete geçirir. Kültürün din, tarih, sanat tarihi, arkeoloji, gelenekler vb. özellikleri turisti motive eder ve harekete geçirir. İkincisi kültürün turiste ürün olarak sunulmasıdır. Bu kültürel mekânların turizm açısından düzenlenmesi, hediyelik eşya üretimi vb. yollarla olur. Diğer taraftan Turizm, kültürü olumlu ve olumsuz olmak üzere iki şekilde etkiler. Turizm, taşınabilir ve taşınamaz kültüre ilgi çekerek onların araştırılmasını sağlar. Turizm, kaybolmuş kültür ürünlerini ortaya çıkarır ve bilgiyi yayar. Turist çeken kültürel mekânlar için koruma ve kullanma planlaması yapılır. Turizmden gelir

artıkça mekâna daha çok yatırım yapılır. Arkeolojik ve tarihsel yapılarda restorasyon için finans sağlanır. Turizmin kültür üzerine olumsuz etkisi, aynı mekâna ve yapılara turistlerin yığılmasının tahribata neden olmasıdır (Doğaner, 2014:10).

Kültürel turizm sadece geçmiş kültürlere ait mekân ve anıtların ziyareti değil, aynı zamanda bir bölge veya ülkedeki insanların yaşam biçimi üzerine de kuruludur. Kültürel turizm, doğal ve tarihsel kültür varlıklarını, kültürel etkinlikleri ve güncel sanat eserlerini bazı sosyo-ekonomik olguları turistik bir ürün biçiminde gezginlerin hizmetine sunan bir turizm anlayışıdır. Yalnızca tarihsel olanı değil, günceli kapsayan bir terimdir. Bu turizm çeşidine katılan turistler, arkeolojik alanları ve müzeleri, mimari yerleri, sanatsal galerileri, festivalleri, heykelleri, müzik ve dans etkinliklerini, tiyatro gösterilerini, dini festivalleri izlemek ve katılmak amacını taşımaktadırlar (Richard, 2001:5-13,23). Günümüzde iletişim-ulaşım araçlarındaki gelişmeler ve küreselleşme insanların değişik kültürleri görme, öğrenme, tanıma merakını körüklemiş bu arzu kültürel turizmi doğurmuştur (Nuryanti, 1996:255). Uslu ve Kiper'e göre (2006:313), ve turizm arasında simbiyotik bir ilişkinin kurulması zorunludur. Aksi takdirde biri diğerinin kaynaklarını sürekli olarak sömürürken diğeri de zamanla yok olacaktır. Oysa birinin yok olması, diğerinin de yaşamını tehdit etmesi anlamına gelmektedir. Kültürel turizm tarihi yerlerin ve arkeolojik alanların ziyaret edilmesini, yerel toplumların festivallerine katılmayı, geleneksel dans ve törenlerin izlenmesini, yörelere özgü geleneksel ürünlerin alışverişini kapsamaktadır. Çalışmalar turizmin bu şeklinin yerel halka, onların kültürlerine ve yanı sıra ziyaretçi toplumlara faydalar sağlayabildiğini göstermektedir (Besculides vd., 2002:309). Kültürel turizm festival, folklor, tiyatro, sergi gibi sanat etkinliklerine katılmak, geçmiş ve yaşayan uygarlıklar ile kültürel değerleri tanımak, tarihi yerleri ve toplumun yaşam tarzlarını görmek amacıyla yapılan gezidir (Aydın, 1990:27).

Kültürel miras turizmi ise tarihi mimari eserler, sanatsal açıdan önemli anıtlar ve arkeolojik yapılar ile kısıtlı kültürel miras ve koruma anlayışının yanı sıra modern zamanda yapılan yapıların sosyal toplum tarafından kabul görmesi sonucu oluşan tüm soyut ve somut varlıkların toplamıdır (Aksoy ve Ünsal, 2012:3). Bir diğer tanıma göre kültürel miras turizmi, geçmişteki toplumların ekonomik, sosyal ve politik yönlerini tarihi öğretilerle yansıtan kültürel değerleri olarak ifade edilmektedir (Khakzad, 2015:111). Kültürel miras turizmi, insanların kültür seviyesini artırmak yeni bilgi ve

deneyim kazanmak, kültürel farklılıkları öğrenmek amacıyla kültürel mekânları görmek ve kültürel faaliyetlere katılmak için yer değiştirmesidir. Kültürel miras turizmi, insanların kültürel ihtiyaçlarını karşılamak için yaşadıkları yerlerden kültürel cazibesi olan yerlere gitmesi olarak da tanımlanabilir (Doğaner, 2014:8). Kültürel turizmi; bireylerin her zaman ikamet ettikleri yerlerden ayrılarak, kültürel ihtiyaçları tatmin etmek ve başka kültürler hakkında bilgi edinmek amacıyla kültürel çekiciliklere seyahat etmeleridir. Bu bağlamda kültürel miras turizmi; sit alanlarının, olayların, çekiciliklerin ve/veya deneyimlerin, ziyaretçinin temel deneyimleri olarak pazarlandığı niş pazarlara hitap eden bir turizm türüdür. Aynı zamanda bireylerde tarih ve kültürel miras bilincini artıran bir hatırlatıcı olarak; yerel halkın yaşam kalitesini yükseltmeyi ve geleneksel yaşam tarzlarını korumayı amaçlayan bir turizm şeklidir (Bahçe, 2009:2). Kültürel miras turizmi aynı zamanda küçük toplumların kültürlerinin karakterlerini olumsuz olarak etkileyebilecek potansiyele sahiptir. Bir yerin kültürünü yasamaları için turistlere sağlanan fırsatlar ev sahibi toplum için olumlu ve olumsuz sonuçlara yol açabilir (Okuyucu ve Somuncu, 2012:38).

Kültürel turizm iyi bir planlama, tanıtım ve organizasyon gerektirir. Kültürel turizm temel olarak korumaya olanak sağlar ancak iyi yönetilemediği takdirde kültür varlıklarının yıpranmasına, bozulmasına, değer kaybetmesine de yol açabilmektedir. Ziyaretçilerle kültürel alışverişte bulunulması, unutulmaya yüz tutmuş yerel kültür unsurlarının tekrar canlanması, kültürel unsurların korunması ve geliştirilmesine yönelik toplum bilincinin oluşturulması gibi katkılarında bahsetmek mümkündür. Kültürel turizm bir taraftan geleneksel yaşam tarzlarını korumayı zorunlu kılarken diğer taraftan yerel halkın yaşam kalitesini yükseltmeyi de hedeflemektedir (Emekli, 2006:54,55). Kültürel miras turizminin gelişmesinde hedef unsur olarak; geliştirmek yerel ekonomileri canlandırma, ev sahibi toplumun yaşam standartlarını arttırma, destinasyona turistleri çekebilmek, miras hakkındaki bilgileri yaymak koruma bilinci oluşturmak ve kültürel mirasın yıkımlara karşı korunmasını sağlamaktır (Binoy, 2011:103).

Dünyadaki kültür mirası unsurlarının, insanlar tarafından görülmesine gezilmesine yönelik talep yoğunluğunun oluşması ve bu talep artışının sonucunda insanlığın beğenisine sunulmak isteğinin neticesinde kültürel miras zenginliği olan alanlar kültürel miras turizminin gelişme mekanları olarak görülmüştür. Bahis konusu

olan bu mekânların, turizme kazandırılması çalışmaları süreci günümüzde giderek yaygınlaşmaktadır. Kültür turizminin geliştirilmesine yönelik olarak yürütülen çabalar, özellikle kültürel miras bakımından belirli bir potansiyeli bulunan sahalarda yoğunlaşmaktadır. Kültür turizmi, daha çok özgünlüğünü koruyan ve nispeten daha az bozulmuş kültürlerin bulunduğu alanlarda daha iyi bir gelişme ilerleyişi yakalamaktadır (Sezer, 2017:177).

Geçmişe ait değerlerin bu kadar ilgi çekmesinde nostalji güdüsü önemli bir faktördür. Geçmiş koruma güdüsü, insanın kendisini koruması ile ilgili güdüsünün bir parçasıdır. Geçmiş bilmeden gelecekte nereye ulaşabileceğimizi anlamak bu açıdan güçlük taşımaktadır. Geçmiş, bireysel ve kolektif kimliğin zeminini oluşturmakta, geçmişe ait nesnelere de kültürel semboller olarak birer anlam kaynağı olmaları açısından önem taşımaktadır. Nostalji güdüsü, krizlere uyum sağlamanın önemli bir aracı olarak dikkati çekmekte, toplumsal bir yumuşatıcı rolü üstlenmekte ve güvenin zayıfladığı ya da tehdit altına girdiği bir durumda ulusal kimliği güçlendirmektedir (Hewison, aktaran Harvey, 1997:107).

Turizm endüstrisinde eğilimin ürün bazlıdan tüketim bazlıya yönelmesi de eşsiz bir deneyim ihtiyacını doğurmaktadır. Bu deneyim ihtiyacının karşılanabilmesi için insanların dikkatleri kültürel miras turizmine çevrilmiştir. Kültürel miras kaynaklarının eşsiz ve aynı zamanda bütüncül doğası, bu türden turistik yerlerin turizm endüstrisinde özel bir yer oluşturmasını sağlamaktadır. Ayrıca kültürel miras alanları, bilgiyi turiste yayma gücüyle, bilgiyi kontrol etme gücünü de başarmıştır (Apostolakis, 2003:797). Kültürel değerler yalnızca turist tarafından değil, aynı zamanda yerel halk tarafından deneyimlenecek ve tadını çıkaracak ekonomik, sosyal ve çevresel etkilere neden olabilecek bir çeşit bölgesel sermaye veya gelişim kaynağı olarak tanımlanmaktadır (Petronela, 2016:732). Dünya Turizm Örgütü'nün açıklamalarına bakılarak kültürel miras turizminin yükseliş göstererek devam edeceği ifade edilmektedir. Nitekim müzeler özelinde örneklendirecek olursak, ülkelerin sahip oldukları kültür varlıkları ve müzeler ile çekmiş oldukları turist sayıları arasında ciddi bir paralellik bulunduğu çok açıktır. En basit örneği ile dünyada en çok turist çeken ülkelerin müze sayılarının ve bunun paralelinde de bu müzelere rağbet gösteren ziyaretçi sayılarının fazlalığı önemli göstergeler olarak değerlendirilebilir. ABD 17.500, Almanya 6.501, İtalya 3.790, Avusturya 2.400, Brezilya 2.000, İngiltere 1.850,

İspanya 1.343, Fransa 1.207, İsviçre 915, Hollanda 873, Macaristan 812, Polonya 632, Romanya 548, Finlandiya 317, Türkiye 295, Danimarka 258, Slovenya 252, İsveç 238 ve Hırvatistan 219 müzeye sahiptir (World Museums, 2015). Ülkelerin müze sayılarına bakıldığında sıralamanın en üstünde yer alanların turist sayısı ve buna paralel olarak da turizm gelirlerinin de yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca bu müze sayılarıyla birlikte ülkelerin nüfuslarının da dikkate alınması gerekmektedir (Göğebakan, 2015:61).

Kültürel miras turizmine olan ilginin artması ve talep eden tüketicilerin yüksek gelir grubuna ait olması nedeniyle destinasyonlar sahip oldukları her bir kültürel miras unsurunu ön plana çıkarmak amacıyla çalışmalar yapmaktadır. Sadece sahip olduğu kültürel miraslarıyla turist çekebilen destinasyonların yanında kitle turizmiyle milyonları çeken destinasyonlar da kültürel miras unsurlarını vitrine çıkarmaya çalışmaktadırlar (Genç, 2015:222). Law (2002:126) bu değişimi üç ana sebebe bağlamaktadır. Bunlardan birincisi, kültüre dayalı imajın, destinasyonlara prestij kazandırması ve rakiplerine kıyasla rekabet üstünlüğü sağlamasıdır. İkinci neden, kültürel çekiciliklerin sayısının artması ile hayat kalitesinin hem turistler hem de yerel halk için artmasıdır. Son olarak, kültür turizminin giderek önem kazanması yeni bir “kültür” turizmi pazarının oluşması ve turistlerin de yeni kültürleri tanıma ve öğrenme amacıyla seyahat etmeleri ile bağdaştırılmaktadır.

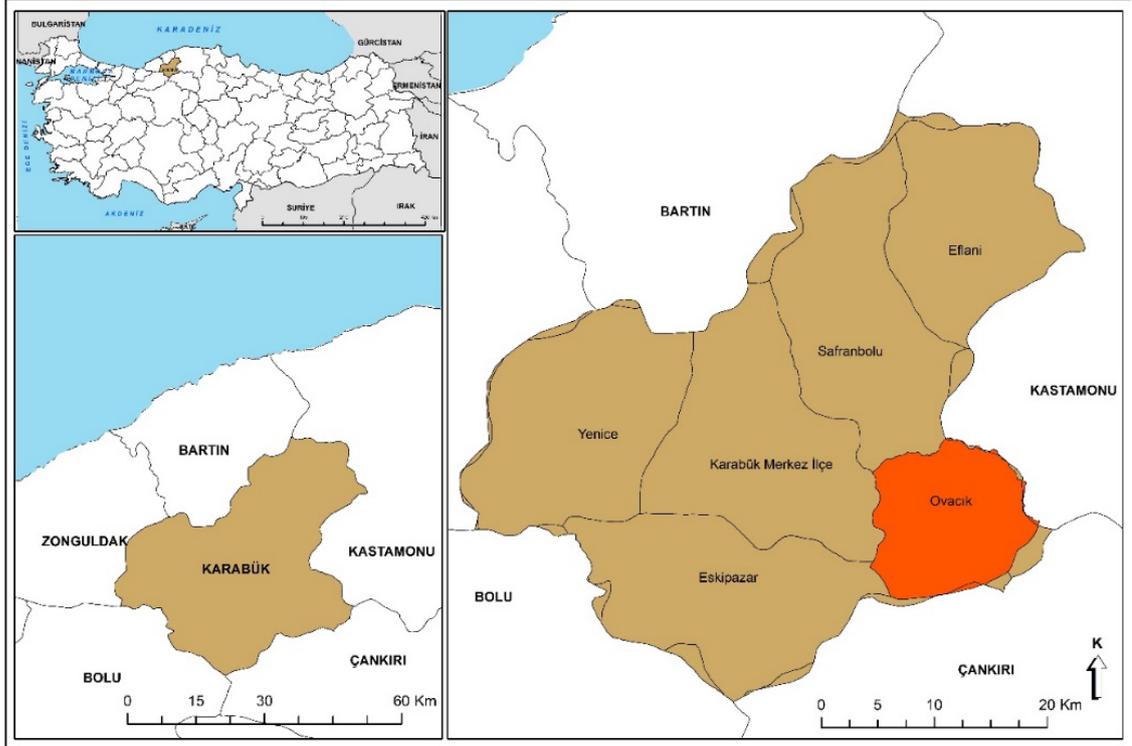
İKİNCİ BÖLÜM

OVACIK

2.1. Ovacık'ın Tarihi Coğrafyası

Karadeniz Bölgesi Batı Karadeniz Bölümü'nde Karabük iline bağlı bulunan Ovacık ilçesi; Karabük ilinin 48 km güneydoğusunda, Çankırı ilinin kuzeybatısında olup batıda Eskipazar, doğuda Araç (Kastamonu), kuzeyde Safranbolu (Karabük), kuzeybatıda Karabük il merkezi, güneyde Çerkeş (Çankırı) ve Atkaracalar (Çankırı) ve güneydoğuda Bayramören (Çankırı) ile komşudur (Şekil 1).

Ovacık, 41° kuzey paraleli ile 32° doğu meridyeni arasında yer almaktadır. İlçenin kurulu olduğu arazi, IV. Jeolojik zamanda teşekkül etmiş genç yaşlı saha olduğundan dolayı 1. Derece Deprem Sahası'dır. Nitekim ilçenin bulunduğu sahada 1944 yılında çok büyük bir deprem (Bolu Gerede Depremi) gerçekleşmiştir. Ilgaz ve Köroğlu dağlarının uzantıları üzerinde kurulu olması sebebi ile engebeli, ormanlık ve dağınık bir topografyaya sahiptir.

Şekil 1. Ovacık İlçesi Lokasyon Haritası.

Ovacık ilçesinin deniz seviyesinden yüksekliği (rakımı) 1100 m, yüzölçümü 393 km²'dir. Ovacık çevresinde, IV. Jeolojik Zamana (Kuvaterner) ait travertenler bulunmakta, alçı taşı, gnays ve bazaltlara rastlanmaktadır. Ilgaz ve Köroğlu dağlarının devamında yer alan ilçe arazisinin en yüksek yerleri Boduroğlu Yaylası ve Kıracıtepe (Çallı) olup rakımı yaklaşık 1400 m'dir. Ayrıca ilçe sınırları içerisinde ve çevresinde Aydan, Boduroğlu, Kıracıtepe (Çallıdağ), Belen-Çatak, Göllü, Kireçlisu, Kocadağ, Dazkırıtepesi, Göktepe, Erenler ve Sivriçam yaylaları ile Göktepe, Ahmetler, Kocadağ, Dazkırıtepe, Çam doruğu, Kavaklar ve Erenler dağları bulunmaktadır. İlçenin kuzeyinden akan Soğanlı (Melan) Çay'ı boyunca oluşmuş olan Melan Ovası, ilçenin en önemli tarım arazisini oluşturmaktadır. Tarım arazilerinin çoğunluğu hububat, nadas, yem bitkileri ve sebze tarımı için kullanılmaktadır. Toplam yüzölçümünün % 67'si ormanlık alan (252,69 ha.), % 13'ü tarımsal alan (5000 ha), % 18'i tarım dışı alan (7000 ha) ve % 2'si çayır ve meralıktan (600 ha) oluşan Ovacık ilçesinde ormanlık alanlarda karaçam, sarıçam, meşe, kayın, fındık, kuşburnu ve kızılçık türleri ön plandadır (Ovacık Belediyesi, 2021).

İlçe sınırları içerisindeki en uzun akarsu Soğanlı (Melan) Çayı olup bu çayın yanı sıra kışları debisi yükselen ancak yaz sıcaklığı ve kuraklığı ile kuruyan küçük çaplı pek çok dere bulunmaktadır. Soğanlı (Melan) Çayı, Çankırı iline bağlı Çerkeş - Atkaracalar - Bayramören ilçelerinin topraklarından geçmekte olan Uluçay (Gerede, Koltuk) ile birleşerek ilçenin kuzeyinden geçmekte olan Araç Çayı'na katılır ve Filyos'dan Karadeniz'e dökülür. İlçede Karagöl gölü ile Sülük ve Hatipoğlu göletleri bulunmaktadır. Ovacık ilçesinde kısmen Karadeniz iklimi ve kısmen karasal iklim özellikleri görülmektedir. İlçede kış mevsimi soğuk ve kar yağışlı, yaz mevsimi serin ve yağışlı geçmektedir. Yıllık ortalama yağış miktarı 600 mm'dir (Ovacık Belediyesi, 2021). Karagöl gölü, göletler, Kent Ormanı ile 2008 yılında açılan Sporcu Kamp Eğitim Merkezi önemli rekreasyon alanları olarak ön plana çıkmaktadır.

Tarihi belgeler incelendiğinde Paflagonya sınırları içerisinde kalan Ovacık Hitit, Frigya, Lidya, Galat, Roma, Bizans ve Anadolu Selçuklu egemenliğinde kalmış, 1350 yılında Osmanlı kontroline girmiş, Çelebi Sultan Mehmet tarafından 1416 yılında Çankırı Sancak Beyliği bünyesindeki Çerkeş'e bağlamıştır. 16. Yüzyıldaki belgelerde (1530 tarihli ve 438 sayılı Tahrir Defteri) ise Ovacık ve çevre köylerin Bolu Sancağı'na bağlı Viranşehir Nahiyesi'ne Ulak Divanı olarak bağlı olduğu

anlaşılmaktadır. Ancak 1864 “Vilayet Nizamnamesi” sonrasında Ulak önce 1867 yılında Kastamonu ili Viranşehir Livası’na ve 1868 yılında Çankırı Sancağı’na bağlanmıştır. Osmanlı tarihçileri Ali CEVAT’ ve Şemseddin SAMİ’ye göre Kastamonu 1869 Tarihli Salnamesi’nde Ovacık’ın adı “Ulak (Şehbettün)” olarak ifade edilmiştir. O dönemlerde katırcıların ve kervancıların ticaret yolunun Amasra Limanı - Çankırı - İç Anadolu geçiş güzergâhı Çerkeş - Ovacık - Safranbolu - Bartın istikametini takip ettiğinden dolayı Ovacık önemli bir ekonomik güce sahipti. 1877 tarihli Şuray-ı Devlet’e ait bir defterde Ulak ve çevresi nahiye olarak belirtilmiştir. Ovacık, Çankırı ili Çerkeş Kazası’na bağlı bucak olarak 1959 yılına kadar varlığını sürdürmüş, 01.04.1959 tarihinde Çankırı ilinin ilçesi olmuştur. 1995 yılında ise Karabük’ün 78. il olması ile Ovacık, Karabük ilinin beş ilçesinden biri yapılmıştır. İlçeye bağlı 42 köy bulunmaktadır (Ovacık Belediyesi, 2021). İlçe sınırları içerisinde Pürçükören Köyü Karakoyunlu Mahallesi’nde Lidya dönemine ait kaya mezarları (Kurutma Kayası, Gerdek Boğazı, Karain) ve gözetleme kulesi; tarihi camiler (Abdullar Köyü, Bayalı Köyü, Çatak Köyü) ve türbeler (Yerli Baba, Can Baba, Musa Efendi) bulunmaktadır (Deniz ve Aydın, 2020:116).

2.2. Ovacık’ın Kültürel Miras Unsurları

Ovacık, Karadeniz Bölgesi, Batı Karadeniz Bölümü’nde Karabük iline bağlı, nüfus bakımından Karabük ilinin en küçük ilçesidir. İlçenin doğal güzellikleri ve somut kültürel miraslarıyla birlikte somut olmayan kültürel miraslarıyla da hem bölge hem de Türkiye için önemli bir turizm potansiyelini oluşturmaktadır.

Tarihi kadar fiziki coğrafya unsurları ile de Ovacık ilgi çekici bir yerleşimdir. Kayadibi Mağarası kullanıma açık olup doğal gezi alanı olarak kullanılabilir durumdadır. Üçbaş Köyü Adam Kurutma Kayası diğer ilgi çekici topografik unsurdur. Bir de Çankırı Müzesi Müdürlüğü’nün koruması altında bulunan ve müzenin bahçesinde yer alan Aslan Kayası, Ovacık ilçesinden temin edilmiştir.

Ovacık’ta halkım özellikle ilkbahar ve yaz mevsimlerinde mesire alanı olarak sıkça kullandıkları yaylalar bulunmaktadır. Bu yaylalar; Avdan, Kıraçtepe (Çallıdağ), Belen-Çatak, Göllü, Kireçlisu, Kocadağ, Dazkırıtepesi, Göktepe, Erenler ve Sivriçam

yaylalarıdır. Belirtilen yaylalarda yürüyüş rotaları oluşturulabilir ve kamping alanları tesis edilebilir. Bir de festival ve mesire alanı olarak kullanılan Karabük İl Orman Müdürlüğü'nün kontrolü altındaki Boduroğlu Yaylası bulunmaktadır.

Yerleşimin Hitit dönemine kadar tarihlendirildiği tarihi Paflagonya bölgesinde yer alan Ovacık, farklı dönemlere ait kaya mezarlarına ve kral mezarına ev sahipliği yapmaktadır. Bu kaya mezarları Üçbaş Köyü Çakmak Dağı Mevkii, Pürçükören Köyü Gerdek Boğazı ve Pürçükören Köyü Karain Mevkii'nde iken kral mezarı ise yine Pürçükören Köyü'nde yer almaktadır. Söz konusu kaya mezarları ve kral mezarı defineciler tarafından tahrip edilmiş durumdadır. Ayrıca Üçbaş Köyü Çakmak Dağı Basamaklı Yeraltı Şehri Kalıntıları da görülmeye değerdir. Hem kaya mezarları ve kral mezarı hem de yeraltı şehri kalıntıları kültürel miras turizmi kapsamında doğal gezi alanı olarak değerlendirilebilir.

Ovacık ilçesinde en eskisi 18. Yüzyıla ait olmak üzere Osmanlı Devleti zamanından kalma ve cumhuriyetin ilk yıllarına ait tarihi camiler bulunmaktadır. Bu camiler; Abdullar Köyü Tarihi Camii, Anbarözü Köyü Cevre Mahallesi Tarihi Camii, Çatak Köyü Şıhlar Mahallesi Tarihi Camii, Boyalı Köyü Tarihi Camii'dir. Camiler sağlam durumda olup ibadet amaçlı kullanılmaktadır.

Tarihi geçmişi ve ticaret yolu üzerindeki coğrafi konumu sebebi ile Türklüğün ve İslamiyet'in rahatça yayılma imkânı bulduğu Ovacık'ta çok sayıda türbe görülmektedir. En bilinen türbeleri Ovacık İlçe Merkezi Can Baba Türbesi, Ovacık Merkez Yerli Baba Türbesi, Pürçükören Köyü Karakoyunlu Mahallesi Türbesi, Boyalı Köyü Musa Efendi Türbesi ve Taşoğlu Köyü Ağsar Türbesi oluşturmaktadır. Belirtilen türbeler halk tarafından korunmakta, ruh (manevi) hastalıkları ve dilek amaçlı kullanılmaktadır.

Ovacık ilçesi Kışlapazarı Köyü'nde harap durumda bulunan Hessen Değirmeni kalıntıları mevcuttur. Ovacık, Osmanlı Devleti'nin son zamanında ve cumhuriyetin ilk yıllarında su değirmenleri ile ünlü bir yerleşme olarak ön plana çıkmaktadır.

SOMUT KÜLTÜREL MİRAS	KULLANIM ALANI	MEVCUT DURUMU
Kayadibi Mağarası	Doğal gezi alanı	Kullanıma açık
Aslan Kaya	Çankırı Valiliği önünde sergilenmektedir.	Çankırı Müzesi Müdürlüğü'nün koruması altında
Avdan, Kıraçtepe (Çallıdağ), Belen-Çatak, Göllü, Kireçlisu, Kocadağ, Dazkırıtepesi, Göktepe, Erenler ve Sivriçam yaylaları	Mesire alanı	Kullanılmaktadır
Boduroğlu Yaylası	Festival ve mesire alanı	Karabük İl Orman Müdürlüğü'nün kontrolü altında
Üçbaş Köyü Çakmak Dağı Mevkii Kaya Mezarları	Doğal gezi alanı	Defineciler tarafından tahribata uğramış
Pürçükören Köyü Gerdek Boğazı Kaya Mezarları	Doğal gezi alanı	Defineciler tarafından tahribata uğramış
Pürçükören Köyü Karain Kaya Mezarı	Doğal gezi alanı	Defineciler tarafından tahribata uğramış
Pürçükören Köyü Kral Mezarı	Doğal gezi alanı	Defineciler tarafından tahribata uğramış
Üçbaş Köyü Çakmak Dağı Basamaklı Yeraltı Şehri Kalıntıları	Doğal gezi alanı	Defineciler tarafından tahribata uğramış
Üçbaş Köyü Adam Kurutma Kayası	Doğal gezi alanı	Defineciler tarafından çevresi kazılmış
Abdullar Köyü Tarihi Camii	İbadet	Sağlam durumda, kullanılıyor
Anbarözü Köyü Cevre Mahallesi Tarihi Cami	İbadet	Sağlam durumda, kullanılıyor
Çatak Köyü Şıhlar Mahallesi Tarihi Camii	İbadet	Sağlam durumda, kullanılıyor
Boyalı Köyü Tarihi Camii	İbadet	Sağlam durumda, kullanılıyor
Ovacık İlçe Merkezi Can Baba Türbesi	Ruh hastalıkları ve dilek amaçlı ziyaret	Halk tarafından korunuyor
Ovacık Merkez Yerli Baba Türbesi	Ruh hastalıkları ve dilek amaçlı ziyaret	Halk tarafından korunuyor
Pürçükören Köyü Karakoyunlu Mahallesi Türbesi	Ruh hastalıkları ve dilek amaçlı ziyaret	Halk tarafından korunuyor
Boyalı Köyü Musa Efendi Türbesi	Ruh hastalıkları ve dilek amaçlı ziyaret	Halk tarafından korunuyor
Taşoğlu Köyü Ağsar Türbesi	Ruh hastalıkları ve dilek amaçlı ziyaret	Halk tarafından korunuyor
Kışlapazarı Hessen Değirmeni	-	Harabe durumdadır

Tablo 2. Ovacık İlçesi Somut Kültürel Miras Listesi.

2.2.1. Ovacık'ın Somut Kültürel Miras Unsurları İle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Ovacık doğası ile ilginç bir yerleşimdir. Çevresi engebeli tepeler ve yaylalar ile sınırlanmışken iç kesimlere tarıma uygun düzlüklere ev sahipliği yapmaktadır. Üçbaş Köyü “Avdan Yaylası” hem Üçbaş Köyü hem de diğer çevre köyler için önemli bir mesire alanıdır. Hidrellez gibi toplumsal açıdan önemli değerlerimizi hep birlikte bu yaylada kutlarız (KK1) (Tablo 1).

Ovacık, Karabük'ün en eski yerleşim alanlarından biridir. Özellikle köylerde yüksek sahalarda sıkça görülen tarihi mezarlar, kaya mezarları, türbeler bu durumu desteklemektedir. Üçbaş Köyü Çakmak Dağı Mevkii'nde kaya mezarları bulunmaktadır. Söz konusu mezarlara yakın bir sahada altmış iki basamak olarak ifade ettiğimiz “basamaklı yeraltı şehri” kalıntıları yer almaktadır. Ne yazık ki bilinen tarihi mezarların neredeyse tamamı defineciler tarafından tahrip edilmiş durumdadır. Bir de Üçbaş Köyü'ndeki kral mezarlarının karşısında “adam kurutma kaya” olarak ifade edilen bir kaya vardır. Rivayete göre suç işleyenler bu kaya üzerine bağlanır, aç ve susuz bırakılarak ölüme terk edilmiş (KK1). Pürçükören Köyü'nde bulunan kral mezarını keşfet amacı ile 1955 yılında biri Alman iki kişi köye gelmişti. Kral mezarının bulunduğu yerdeki büyük çam ağacını kestirdi ve ortaya çıkan mezarın hem fotoğraflarını çekti hem de ölçülerini alıp gitti. Bir daha da gelmedi, Zaman içerisinde defineciler tarafından mezar talan edildi (KK2). Bir de Asarlar Köyü'nde kilise olduğu tahmin edilen bir yapıya ait kalıntılar bulunmaktadır (KK11).

Üçbaş Köyü yolu üzerinde (şimdiki HES'in bulunduğu yerde) tarihi ahşap köprü bulunmaktaydı. Bu köprünün, sel sonucunda yıkılan köprünün yerine Hacılarobası, Geren ve Gündoğan'ın ileri gelenlerinden toplanan paralar ile Eğri Ahmet tarafından yaptırıldığı söylene de elde bir belge bulunmaktadır. Köprünün inşaatı esnasında çalışanlar için Eğri Ahmet tarafından birkaç günde bir erkek keçi (erkeç) kesilirmiş. Ayrıca 1950'li yıllarda tarihi köprünün yukarısında Geren'in altındaki arklardan gelen sular sayesinde çalışan su değirmenleri bulunurdu. Bu değirmen Rum asıllı Hacıyanni'nin idi. Rumlar bu yöreden gidince değirmeni Üç Bölük Köyü'nden Hüseyin Avni Aksoy'un babası aldı ve değirmenlerin dönemi

bitinceye kadar çalıştırdılar. Ancak bu değirmenler şu anda ne yazık ki mevcut değildir (KK2). Yağış azlığına bağlı su sıkıntısı sebebi ile köylerde su kanalları ve çeşmeler yaygındır. Gerek köylülerin gerekse de hayvanların su ihtiyacının karşılanması hem de sevap olması gibi nedenlerden dolayı yaygındırlar. Su kanalları ve çeşmeler genellikle yaptırının adı ya da lakabı ile anılır, hayrat kabul edilir (KK1).

Ovacık'ta bazı köylerde su değirmeni bulunmaktaydı. Bu değirmenlerde buğday ve mısır unu öğütülür, değirmenci bu işlemin karşılığında "hak" adı verilen payını ürün sahibinden alırdı. Ne yazık ki bugün bu değirmenler kalmadı (KK1). Boyalı Köyü'nde eskiden Bağırsak Deresi'nin kenarında 3 ve Hoca Köprüsü'nde bir olmak üzere toplam dört adet su değirmeni bulunmaktaydı. Değirmenlerde buğday ve mısır unu öğütülürdü. Ancak günümüzde hiçbiri bulunmamaktadır. Sadece yerleri bilinmektedir (KK3). Boduroğlu Köyü'nde bir adet su değirmeni bulunmaktaydı. İki ocaklı su değirmeninin bir ocağında buğday diğer ocağında arpa öğütülürdü. Ancak günümüzde su değirmeni yıkık durumdadır (KK4). Kışlapazarı Köyü'ndeki su değirmeni (Hessem) de yıkık durumdadır (KK5). Taşoğlu Köyü'nde yapılan su değirmeni taşları Taşoğlu su değirmeni, Taşcıgil su değirmeni ve Yakaköyü su değirmeninde kullanılırdı. Bu değirmenler şu anda bulunmamaktadır (KK7). Belenköy Babaz Ali Mahallesi'nde üç adet su değirmeni bulunmaktaydı. Halil Ağa'ya ait iki ocaklı değirmen ile Kışlapazarı Köyü'ndeki Hessem adlı su değirmeni, Çatak Asar su değirmeni ve Pelitçik Köyü Hatipoğlu mevkiindeki sayıları beşi bulan su değirmenleri bir hayli meşhurmüş. Hessem su değirmeninin biri ahşap ve diğeri Safranbolu Gümüş'ten 1979 yılında getirilmiş sac olmak üzere iki adet oluğa sahipmiş. Belenköy ile Kışlapazarı arasında toplam 12 adet su değirmeni bulunmaktaydı. Kışlapazarı'ndaki su değirmenleri yedi ocaklı değirmen, Pehlivanzadegil ailesinden Hacı Mehmed Pehlivan'a aitti (KK11, KK15, KK16). Aşağı Güney Köyü'nde mazot ile çalışan bir değirmen vardı. Ancak bu değirmende öğütülen buğday unu su değirmeninden elde edilen buğday unu kadar lezzetli olmazdı. Bu sebeple köylünün çoğu eşekleri ile yakın köylerdeki su değirmenlerine giderek buğdayını öğütürdü. Buğday unundan lezzetli yufkalar, çörekler yapılır, köy fırınında ekmekler pişirilirdi (KK14).

Taşoğlu Köyü'nde 1960-1980'li yıllarda hemen her evin önünde el değirmeni taşları, su değirmen taşları yapılırdı. Bu taşların önce taş ocağında taslağı yapılır, ardından katırlarla veya eşeklerle evin önüne getirilir ve kışın boş zamanlarda

ustalarımız, dedelerimiz evin önünde taşı kullanılır hale getirirlerdi. Daha sonra da yaptıkları bu taşları Çerkeş, Eskipazar ve Gerede'ye satmaya giderlerdi (KK7).

Boduroğlu Köyü'nde iki adet cami bulunmaktadır. İlki yaklaşık 300 yıllık olan "Divan, Bayram, Cuma Camii"dir. Diğer köylerde de bulunan bu camiler Cuma namazının ve Bayram namazlarının çevre köylerden gelen kalabalık cemaat ile kılındığı camidir. Diğeri ise yeni inşa edilen ve vakit namazlarının kılındığı camidir (KK4, KK10). Taşoğlu Köyü'nde iki derenin ağız kısmında "Şıhlar Camii, Cuma Camii" olarak ifade edilen tarihi bir cami bulunmaktadır. Camiinin kim tarafından ne zaman yapıldığına dair bir kitabe bulunmamaktadır ya da biz bilmiyoruz. Bu cami cuma namazlarında ve bayram namazlarında kullanılmaktadır. Camiinin inşaatı esnasında ihtiyaç duyulan keresteler geyikler ile taşınmış hatta geyikleri yolculukları esnasında bostanlara zarar verdiği için bostan sahipleri geyiklerin sahibine bağırarak kızarmış. Bunun üzerine geyiklerin sahibi de hayırlı bir işe laf söyledikleri için bostan sahiplerine "söyledikleriniz boğazınızdan çıksın" diyerek beddua dermiş. Beddua nedeni ile midir bilinmez o mahallede guatr hastalığı oldukça yaygındır (KK7). Belenköy'de iki adet Osmanlı Devleti zamanından kalma camii bulunmaktadır (KK11). Aşağı Güney Köyü'nde yaklaşık 300 yıllık tarihi camii bulunmaktadır Eski bir yapı olması sebebi ile zaman zaman bakım ve onarım görmektedir. Su kaynaklarına yakın bir köy olması sebebi ile tarihi bir köy durumunda olan Aşağı Güney Köyü'nde bulunan aslan heykeli, Safranbolu Müzesi'nde sergilenmektedir (KK14). Pelitçik Köyü'nde tarihi bir camii bulunmaktadır. Caminin yanında bir de hamam bulunmaktaydı ancak sonra yıkıldı, harabesi durmaktadır (KK15).

Belenköy'e yakın Emirler Köyü'nde (ki bugün mahalle durumunda bir yerleşmedir) Ermenilerden kalma 1.5 m yüksekliğe sahip büyük küpler bulundu. Ayrıca bu köyde Ermenilerden kalma ayakları işlemeli üzerinde yazılar bulunan sütunlar keşfedildi (KK11).

2.2.2. Ovacık'ın Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurları

Tarihi ticaret yolu üzerinde bulunması sebebi ile önemli bir uğrak yeri olan Ovacık'ta bu durum farklı şehirlerden ve kültürlerden gelen konukların karşılaştığı ve etkileşimde bulunduğu bir yerleşimdir. Bu durum Ovacık'ta somut olmayan kültürel miras unsurların çeşitlenmesi ve zenginleşmesinde önemli rol oynamıştır. Ovacık'ta sözlü gelenekler ve anlatımlardan gösteri sanatlarına, ritüellerden el sanatlarına ve Yörük kültürü izlerine kadar hemen her sosyolojik konuda etkisini göstermektedir.

Ovacık'ta sözlü gelenekler ve anlatımlar alanı göz önüne alındığında mâni, ninni, türkü, deyim, atasözü, bilmece, fıkra, halk hikâyesi ve efsanelere rastlanmıştır. Söz konusu unsurlar özellikle dini bayramlarda, düğünlerde, yayla şenliklerinde ve kış geceleri köy odası toplanmalarında uygulanmaktadır.

Gösteri sanatları alanında oyun havaları ve seymen oyunu ön plana çıkmaktadır. Her iki gösteri sanatı düğünlerde, nevruz kutlamasında ve yayla şenliklerinde sergilenmektedir.

Doğum, sünnet ve ölüm, asker uğurlama, düğün gelenekleri, imece, yayla şenlikleri, çocuk oyunları ve nevruz kutlamasında gerçekleştirilen uygulamalar geleneksel ritüeller olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu ritüeller dini bayramlarda, yağmur duasında, doğum - sünnet - düğün - ölüm pratiklerinde, asker uğurlamada ve halk hekimliğinde gerçekleştirilmektedir.

Ovacık'ta doğa ile ilgili ritüeller alanında halk hekimliği, ocak ve tedavi usulleri, bunun yansısı diğer halk inançları, türbeler, halk mutfağı ve halk baytarlığı uygulamaları tespit edilmiştir. Söz konusu ritüeller hıdırellez şenliklerinde, nevruz kutlamasında, yağmur duasında ve halk hekimliği ile halk baytarlığında uygulanmaktadır.

Bez dokumacılığı, dokumalar, giyim-kuşam süsleme, ağaç işlemeciliği, demircilik, geleneksel alet ve eşyalar ile ilgili pratikler başlıca el sanatlarını

oluşturmaktadır. Belirtilen el sanatları ihtiyaç duyulan hemen her dönemde gerçekleştirilmektedir.

Ovacık'ta şenlik ağası seçimi ve güreş unutulmaya yüz tutmuş Yörük kültürüne ilişkin en önemli uygulamalar olarak karşımıza çıkmaktadır.

SOMUT KÜLTÜREL MİRAS ALANI	UYGULAMA ŞEKLİ	UYGULAMA ZAMANI
Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar	Mâni, Ninni, Türkü, Deyim, Atasözü, Bilmece, Fıkra, Halk Hikâyesi, Efsane	Dini bayramlarda, düğünlerde, yayla şenliklerinde ve kış geceleri köy odası toplanmalarında
Gösteri Sanatları	Oyun havaları, Seymen oyunu	Düğünlerde, nevrüz kutlamasında ve yayla şenliklerinde
Ritüeller	Doğum, Sünnet ve Ölüm, Asker uğurlama, Düğün gelenekleri, İmece, Yayla Şenlikleri, Çocuk oyunları, Nevruz	Dini bayramlarda, yağmur duasında, doğum - sünnet - düğün - ölüm pratiklerinde, asker uğurlamada ve halk hekimliğinde
Doğa ile İlgili Ritüeller	Halk hekimliği, Ocaklar, Türbeler, Halk mutfağı, Halk baytarlığı	Hıdırellez şenliklerinde, Nevruz kutlamasında, yağmur duasında ve halk hekimliği ile halk baytarlığında
El Sanatları	Bez dokumacılığı, Dokumalar, Giyim-Kuşam süsleme, Ağaç işlemeciliği, Demircilik, Geleneksel alet ve eşyalar	İhtiyaç duyulan hemen her dönemde
Yörük Kültürü	Şenlik Ağası seçimi, Güreş	Yayla şenliklerinde

Tablo 3. Ovacık İlçesi Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

OVACIK'TA SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS UNSURLARIYLA İLGİLİ BULGULAR VE YORUMLAR

Kültürleri birbirlerinden farklı kılan kendilerine özgü değerleri bulunur. Anadolu coğrafyası tarihin her döneminde değişik kültürlerle ev sahipliği yapmış ve bu kültürlerin harmanlanma alanı olmuştur. Batı Karadeniz Bölümü Karabük ili sınırları içerisinde yer alan Ovacık ilçesi de farklı kültürlerin yerleşim alanlarından birisi olmuştur. Tarih boyunca farklı kültürlerin Ovacık'ı yerleşke olarak seçmelerindeki temel etkenler coğrafi konumu, iklim özellikleri ve ulaşım güzergahı üzerinde yer almasıdır.

Ovacık'ın genelinde bölgede hüküm sürmüş toplumların tümünden somut ve somut olmayan kültürel izler bulmak mümkündür. Söz konusu izler, Ovacık ilçesi için birer turizm varlığı olarak ele alınarak kültür turizmi kapsamında ilçenin turizm mekanına dönüşmesinde önemli rol oynama potansiyeline sahiptir.

3.1. Ovacık'ın Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurları İle İlgili Bulgular

3.1.1. Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar

Ovacık'ta sözlü gelenekler ve anlatımlar genel itibari ile Safranbolu ile benzerlikler gösterir. Maniler ve türküler sözlü anlatımın en önemli unsurlardır (KK1, KK2). İlçe sakinlerinin bireysel ve sosyal yaşamlarında etkili olan olaylar ile ilgili ifadeleri kapsarlar. Bu sebeple sözlü gelenekler ve anlatımlarda doğum, ölüm, evlilik, aşk, özlem, tarım, hayvancılık gibi konular dile getirilir (KK1). Geçim koşulları zor olduğundan dolayı eğlenceye dayalı bir kültür çok gelişmemiştir. Düğünlerde kabak kemane, davul, zurna ve bağlama en fazla kullanılan çalgılardır. “Dürüyemin Güğümleri”, herkesçe bilinen bir türküdür.

*“Ak koyun milemesin,
Mor menekşe yimesin,
Sevdiğünü alamayan,
Ben evlendim demesin.”*

Ovacık'ın özellikle köylerinde lakap kullanımı yaygındır. Kel, kör, topal, gıcır gibi lakaplar yaygındır; Kör Osman ve Topal Şerife gibi. Lakaplar kadar yaygın olan bir sözlü anlatım da bu yöreye ait deyimlerdir. İyi oldu, hoş oldu anlamında kullanılan "hora geçü", aralık anlamındaki "gıygaşuk", domates anlamında söylenen "maniye" en fazla kullanılan deyimlerdir. Ayrıca azıcık yerine "cıggada, eccük", yepyeni yerine "yepisyeni" gibi ifadeler de sıkça kullanılmaktadır. En dikkat çekici deyimlerden biri de "sürüde öküzü olmayan, çobanla uğraşır." (KK1). Boduroğlu Köyü'nde dili ağır, kaba, ağır konuşma anlamlarında kullanılan "hodul olmak"; birleştirici olma, ortaya bulma, küsleri barıştırma anlamına gelen "ah(k)urudan gelmek"; elindeki yavaş yavaş kaybetme, eritme ve kötü duruma düşme anlamındaki "evlek evlek satmak", kaba saba, baştan sağma iş yapma anlamına gelen "Hasan yonması", elinin ağır olması manasında kullanılan "İstinye yabası", başının dikine hareket etme anlamındaki "avkuru gitme" en sık kullanılan deyimlerdir (KK4, KK12, KK14). Kastamonu'ya yakın olması sebebi ile İmamlar Köyü ile Kastamonu Araç ilçesinde konuşma şekli ve kullanılan kelimeler benzemektedir (KK10). Boudroğlu Köyü'nden taş ustası Direm Ağa, deyimleri ile tanınmaktaydı. Örneğin; Eşeği semer, gelini kemer gösterir; ekmeği aça, sadakayı muhtaca, demli çayı da bana verecen; Dökecek'ten kaz, Peitçük'ten kız alınmaz; taşı bile adam ettim ama bu salağı adam edemedim (KK4).

İlçe genelinde sorulan başlıca bilmeceler; pat dedi, küt dedi, git kapı ardına yat dedi "süpürge", masal masal maliki, kuyruğu var oniki "horoz", yeraltında yağlı kayış "yılan", bir tepede iki kuş, biri kalkar biri oturur "terazi" dir (KK12).

Ovacık'ta Karabük genelinde bilinen efsaneler anlatılır. Eğri Ahmet, Dabaz Ali, Abaza Şerif, Karagöl en bilinenleridir (KK3, KK12). Dabaz Ali, Belenköylü olup Osmanlı Devleti zamanında Çanakkale ve Yemen cephelerinde 12 yıl savaşmış ve geri dönünce Eğri Ahmet ile birlikte olmuş. Dabaz "kaba" anlamında bir lakapmış (KK11). Horasan erenleri ile ilgili anlatılar ön plandadır. Bahaddin Gazi en bilinen anlatıdır. Bahaddin Gazi ile ilgili olarak kısaca şunlar dile getirilir (KK1):

"Karabük'ün manevi büyüğü olan Bahaddin Gazi'nin daima kendisini takip eden bir danası vardır. Bahaddin Gazi vefat ettikten sonrası hem kendisi hem de danası Keltepe Mevkii Dede Yaylası'nda defnedilir. Her yıl türbesi çevresinde Bahaddin Gazi Şenliği yapılmaktadır."

Abaza Şerif ile ilgili olarak kısaca şunlar dile getirilir (KK3):

“Abaza Şerif, Kastamonu Araç tarafından ama buralarda herkesçe bilinen bir adamdı. Bu çevrede eşkıyalık yapmışlar. Boyalı Köyü Bağırsak Deresi vadisinden geçen kervanlara saldırırlarmış. Kervanları gözlemlemek için Koca Doruk Tepesi'ne ağaçtan gözlem kulübesi inşa etmişler. Bürnük Köyü Kabaçam ve Çaldıran Deresi Devedamı mevkiilerinden geçen kervanları da soyarlarmış. Devadamı mevkiinde bulunan dehlizde Rumlardan kalma mezarlar ve mezar taşları bulunmuştu. Hatta Abaza Şerif ve adamları Pelitçik'te posta arabalarını soymuşlar. Ondan zengin olmuşlar ama sonları iyi olmamış onların.”

Karagöl ile ilgili efsane şu şekildedir (KK12):

“Eski zamanlarda Çukurköyü'müze yaşlı, saçı sakalı ağarmış, kamburu çıkmış esasına dayana dayana yürüyen bir ihtiyar amca gelmiş. Yaz mevsimi ve hava çok sıcakmış. Herkes tarlasında çalıştığından dolayı köyde kimse yokmuş. Amca çok susamış, kapıları çalmış ancak bir bardak su verecek kimse çıkmamış kapıya. Bu duruma sinirlenen amca esasını sert şekilde yere vurmuş ve -batsın bu yer demiş. Bu dua üzerine asayı vurduğu yer çökmüş ve çöküntü içerisinde bugünkü Karagöl oluşmuş. Bu gölün dipsiz olduğuna inanılmaktadır.”

Kışlapazarı Köyü'nde “gelin kayası” efsanesi yaygındır. Efsaneye göre, köydeki bir genç kızı istemediği halde bir eve gelin ederler. Bu duruma çok üzülen kız sürekli Yüce Allah'a “beni o eve gelin edeceğine taş et” diyerek dua eder. Duası kabul olunur ve genç kız kayaya dönüşür. Kaya bugün köyde durmaktadır ve ziyaret edilmektedir. Gelin Kayası'nın alt tarafından maden suyuna benzer bir su çıkmaktadır ki “öle” adı verilen bu suyun şifalı olduğuna inanılmaktadır (KK5). Taşoğlu Köyü Erkeç Mahallesi'nde maden suyu tadında su, Akça denilen mevkiide ise değdiği yerin rengini kızılaştırır su akmaktadır (KK7).

Ovacık genelinde “Osman abim evde mi?” türküsü hemen her düğünde söylenirdi (KK11). Boyalı Köyü'nde kemaneci İsmail Hamarat abimiz vardı. Düğünlerde türkü söylerdi. En fazla söylediği türküler “Ovacık'a Giderken” ve “Doğdu'ğün Düzü” idi. Sözlerini hatırlıyorum (KK3):

Ovacıĝa Giderken

*“Ovacıĝa giderken taşa vurdum dizimi
Ovacıĝa giderken taşa vurdum dizimi
Pencereden bakı vede bir göreyim yüzünü
Pencereden bakı vede bir göreyim yüzünü
Eminemde Eminem sarı saçlı Eminem
Eminemde Eminem sarı saçlı Eminem
Eminemde Eminem Fidan boylu Eminem
Eminemde Eminem Fidan boylu Eminem
Beni bu hale koyan sen deĝilmi Eminem
Beni bu hale koyan sen deĝilmi Eminem
Ben kararımı verdim köyden evleneceĝim
Ben kararımı verdim köyden evleneceĝim
Bekle beni Eminem cumaya geleceĝim
Bekle beni Eminem Bayrama geleceĝim
Bekle beni Eminem cumaya geleceĝim
Bekle beni Eminem Bayrama geleceĝim
Ovacıktır köyümüz sahil gezerim sahil
Ovacıktır köyümüz sahil gezerim sahil
Kız sana kurban olsun kemaneci İsmail
Yar sana kurban olsun kemaneci İsmail
Bekle beni Eminem cumaya geleceĝim
Bekle beni Eminem, bayrama geleceĝim.”*

Doğdu'nun Düzü

*“Doğdu'nun düzüne yağmaz mı dolu,
Yarinden ayrılan olmaz mı deli.
Günde üç beş kere gördüğüm yâri,
Şimdi alt'aylara katlandım gayri.
Ah amanın a yârim!
At olur da depmez mi?
Yar olur da öpmez mi?
Yarin öptüğü yerde,
Mor menevşe bitmez mi?
Karşı dağda badem gülüp duruyor,
Yaprağı dalında solup duruyor.
Bir iyiyi bir kötüye vermişler,
Ağlayıp gözyaşı silip duruyor.
Ah amanın a yârim!
At olur da depmez mi?
Yar olur da öpmez mi?
Yarin öptüğü yerde,
Mor menevşe bitmez mi?
Şu dağın başında çalınır çakmak,
Güzelin halinden ne bilir ahmak.
Yalvarıp yakarıp gönlünü yapmak,
O da her yiğidin karı değildir.
Ah amanın a yârim!
At olur da depmez mi?
Yar olur da öpmez mi?
Yarin öptüğü yerde,
Mor menevşe bitmez mi?”*

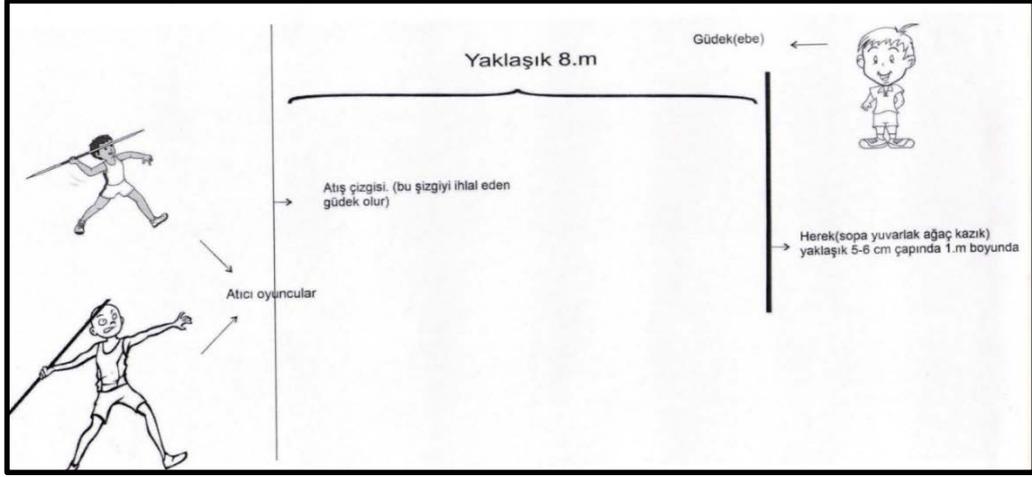
3.1.2. Gösteri Sanatları

Boduroğlu Köyü’nde en fazla oynanan oyunlar “*Cilenpe*” ve “*Hos*” isimli oyunlardı. Cilenpe, kızılıcık (kiren) ağacının sopası ile oynanmaktaydı. Kızılıcık sopası ayağın altına konur, hızla ileri doğru itilir. En uzağa atan oyunu kazanır, en yakına atan ceza olarak gider sopaları toplar ve getirirdi. Hos oyunu da uzun sopalar ile oynanıyordu. Yaklaşık 8 m ileriye bir sopa dikilir, her oyuncu elindeki sopayı mızrak gibi atarak ilerideki dikili sopayı vurmaya çalışır. Vuran oyunu kazanırken, vuramayan ise diğer oyuncuların sopalarını toplayıp getirirdi. Köyümüzde “Dokuz Taş” oyunu da iki şekilde oynanmaktaydı. İlkinde pürüzsüz dokuz adet taş üst üste dizilir ve belirli uzaklıktan top atılarak yıkılmaya çalışılır. Yıkabilen oyunu kazanırken, yıkamayan ceza olarak gider taşları üst üste dizer ve topu getirirdi. Diğer dokuz taş oyununda ise bir zemine dokuz daire çizilir, bu dairelere birer taş konur her oyuncu bu taşlara “*eneke*” denilen kendi taşı ile dokuz atış yapar bu taşları daire dışına kim daha fazla çıkarırsa o kazanır (KK4).

Boduroğlu Köyü’nde kış mevsiminde köy odasında “yüzük saklama” ya da “kim dokundu” oyunları oynanırdı. Örneğin kim okundu oyununda birinin gözleri bağlanır ve ebe olur. Odada bulunanlar ebeye fazla sert olmadan dokunur, ebe de dokunanı tahmin etmek zorundadır. Eğer tahmin ettiği isim doğruysa ismi söylenen ebe olur. Bu oyunlar dışarıda körebe, beştaş, dokuztaş gibi oyunlar oynanırdı (KK8).

Şamlar Köyü’nde “mendil kapmaca” ve “hos[†]” adı verilen çocuk oyunları oynanırdı (Şekil 2) (KK11).

[†] **Hos Oyunu:** Hos oyunu en az 3 kişiyle oynanırdı. Bu oyunda oyuncu sayısında üst sınır yoktur, oyuncu sayısı istenilen kadar olur. Bazen öyle olur ki oyun birkaç gün ebe hiç değişmeden devam edebilir. Oyuncuların elinde “*herek*” adı verilen en az 5-6 cm çapında ve uç kısmı oval sopalar bulunur. “*Güdek*” adı verilen ebe oyuncu yaklaşık 8 m uzağa koyduğu sopasının (herekin) başında bekler, diğer oyuncular yere çizilen atış (sınır) çizgisini aşmamak şartı ile koşarak elindeki sopayı ebenin (güdeğin) sopasına atış yaparak ebenin sopasını uzağa itmeye çalışır. Ebe oyuncu ileriye itilen sopasını alıp gelene kadar diğer oyuncu attığı sopayı almaya gider. Eğer ebe oyuncu diğer oyuncudan hızlı olur ve ondan önce sopasını alarak geri gelirse bu kez diğer oyuncu ebe olur.

Şekil 2: Hos Oyunu Temsili Resmi.

İmamlar Köyü'nde gerek köy odası eğlencelerinde gerekse de düğünlerde erkekler tarafından kemane eşliğinde kaşık oyunu oynanırdı (KK10). Boduroğlu Köyünde ise kaval ve tef eşliğinde kaşık oyunu sergilenirdi (KK11).

Çukurköy'de çocuklar “kuyu oyunu” oynar, ahşaptan yapılmış tekerlekli arabalara binerlerdi. Çocuklar yere 10 adet çukur açar, belirli mesafeden çukurlara sıra ile küçük taşlar atarlar. Aynı çukurda iki taş biriktirmeyi başaran o çukuru kazanır. En fazla çukur kazanan oyunu kazanır (KK12).

3.1.3. Ritüeller

Geleneksel ritüellerin en önemlileri bayramlarda gerçekleştirilir. Arife günü öğle namazından sonra “ziyarat (ziyaret)” olarak ifade edilen mezar ziyaretleri gerçekleştirilir. Ziyarata gelen un helvası getirir, mezarlıkta bunlar birleştirilir, ikram edilir ve sonrasında dualar okunarak mezar ziyareti tamamlanır. Arife akşamı yani ramazanın son iftarı köy odasında herkesin imece usulü kurduğu sofralarda birlikte yapılmaktadır. Bu gelenek halen sürdürülmeye çalışılmaktadır (KK14). Bayramın ilk günü en eski camide bayram namazı kılınır, cami bahçesinde sıraya girilerek EN yaşlıdan başlamak üzere bayramlaşılır. Evde ailece kahvaltı yapılır ve mahalle komşularına bayramlaşmaya gidilir (KK1). Eskisi kadar olmasa da tüm komşu köylerde sırası ile yemek verilmektedir (KK2). Eskiden Taşoğlu ve komşu iki köydeki tüm mahallerde oturanlar bayram süresince birbirlerini ziyarete eder, ziyaretlerde yemek ikram edilirdi (KK7). Boyalı Köyü'nde köy meydanında bayram sebebi ile balonlar, uçurtmalar satılırdı. Köyün harmanında çocuklar ve gençler arasında güreş

müsabakaları düzenlenirdi. Güreşler sonucunda baş pehlivan olan gence koç hediye edilirdi. Başpehlivan isterse koçu alıp gider isterse orada kurban eder, konuklara ikram ederdi (KK13). İzlemeye gelen konuklara yemekler ikram edilirdi. O zamanlar misafirperverlik, samimiyet ve dostluk çok önemliydi, yaygındı. Yemeğin en güzel yeri, döşeğin en iyisi, yastığın en yumuşağı, yorganın en sıcak tutanı misafire verilirdi (KK3, KK13). Boduroğlu Köyü’nde arife günü ikindi namazından sonra ziyaret gerçekleştirilir (KK4, KK5). Ziyarat sonrasında köy odasında toplanılır, gelenlere “*miyana*” adlı kara helva ve yufka ekmeği dağıtılır. Hiç kimse kendi getirdiği miyana ve yufka ekmeğinden yemez, diğerlerinin getirdiğinden yer. Miyana helvası, kavrulmuş un ve pekmezin iyice karıştırılması sonucunda elde edilen koyu renkli ve yuvarlak şekilde yoğrulmuş bir helvadır (KK4).

Çocuk doğumu köylerde ebeler tarafından yaptırılırdı. Doğum sonrasında müjdeli haber köyde herkese duyurulur. Komşular ziyarete gelir, kıyafet, kumaş ya da para gibi hediyeler getirir. Bir de çocuğun dinine bağlı bir Müslüman ve alim olması amacı ile bebeğin göbeği ya cami ya da okul damına atılır (KK1). Sünnetçinin köye geldiğini “*dellalci (tallalci)*” adı verilen sesi gür haberciler duyururdu. Belenköy’ün en ünlü dellacisi, dellalci Yaşar amcaydı (KK11). Sünnet olayından sonra yaranın iyileşmesi için ağaç kabuğunun çürümesi ile oluşmuş toz kullanılırdı (KK2). Sünnetler kan pıhtılaşmasının daha kolay olduğu düşüncesi ile kirazlar olgunlaşmadan yapılırdı (KK10). Diğer bir ifade ile sünnet yarasının daha rahat iyileşebilmesi için sünnet yaz sıcağına bırakılmazdı. Sünnet sonrasında yemekli küçük eğlenceler düzenlenirdi (KK11). Kırkı çıkan anne ve bebek ilk kez dışarıya çıkarılır, ziyaretler gerçekleştirilirdi. Bu olaya “kırk uçurmak” adı verilmektedir (KK4).

Başta Üçbaş Köyü olmak üzere hemen tüm köylerde evlilik görücü usulü ile olurdu. Bazı köylerde çok eskilerde başlık parası da istenirdi. İmam nikahının kısılması çok önemsenmektedir (KK2, KK9). Hemen herkes birbirini tanıdığından dolayı huyu huyuna, suyu suyuna uygun görülen bekar kız ve bekar oğlan ortak tanıdıklar tarafından tavsiye şeklinde ilgili ailelere duyurulurdu. Bir de özellikle Eskipazarlıların yaptığı “elekçilik” mesleği vardı. Elekçiler köy köy gezer, elek, sepet satar, kap kacak kalaylar, karşılığında para alırdı. Elekçiler kapı kapı gezdikleri için hangi evlenme yaşına gelmiş kız var bilirlerdi, anneler de bu sebeple elekçilere bu konuda sorular sorardı (KK13). Kız ailesinin uygun görmesi durumunda hatırı sayılı

kişilerin öncülüğünde -*Yüce Allah'ın izni, peygamberimizin kavli ile* cümlesi kurularak kız isteme (görücü olunma, dünürşü olma (KK4)) gerçekleştirilirdi. Kız tarafı da -*Allah nasip ettiyse olur, ne diyelim* der ve uygun gördüklerini ifade etmiş olurlar. Eğer kabul edilmeyecekse kız tarafı, pekmez ile yapılan kara helvayı ve erkek tarafının getirdiği bohçayı erkek tarafından biri ile erkek tarafına geri iade eder (KK13). Kız tarafı kabul edince damadın annesi gelin adayı kızın başına bir tülbent bağlardı. Bu tülbent o kızın istendiğinin ve başının bağlandığını ifade ederdi (KK3). Kız tarafı kabul ettikten sonra duası yapılır, belirlenen günde tekrar gidilerek “**eksik görme**” adı da verilen kız tarafının taleplerinin dinlenmesi gerçekleştirilir ve sonra alışveriş için şehir merkezine gidilirdi. Geline ve yakın akrabalarına alışveriş işleminden sonra da düğün günü kararlaştırılırdı. Taşoğlu Köyü’nde alınan hediyeler çarşamba günü gelin evine götürülür. Hediyeler götürülürken atlar ile yolculuk yapılır, atların boynuna ziller (çanlar) takılır ve seymenlerin oyunları eşliğinde hediyeler eve bırakılırdı (KK7). Düğün üç gün sürer. Genel itibari ile ya Çarşamba-Perşembe-Cuma ya da Cuma-Cumartesi-Pazar günleri gerçekleştirilirdi. Mutlaka Cuma gününe denk gelirdi düğünler (KK14). İlk gün kına yakılma ritüeli gerçekleştirilir. Kına günü yemekler hazırlanır ve konuklara ikram edilir. Kınaya giderken kız ailesine hediyeler götürülür. Kına kız evinin evinde, bahçesinde ya da köyde ‘harman’ olarak ifade edilen meydana yakılır. Hava karardığında kına alanının ortasına ateş yakılır ve sazlı sözlü eğlence gerçekleştirilir. Kona yakılırken damadın annesi tarafından gelinin avucuna ekonomik durumuna göre reşat altını ya da küçük altın konur (KK13). Eskiden erkek kınası da yapılırdı ancak günümüzde pek yapılmamaktadır. İkinci özellikle diğer ilçeler ve şehirlerden gelen konuklar ile ilgilenir ve gelin alma hazırlığı yapılır. Üçüncü gelin almaya gidilir. Gelin baba evinden “gelin ata binmiş, ya kısmet demiş” diyerek at sırtında yola çıkar, öndeki seymen ekibinin arkasında (KK4) yeni evine gider. Gelin evinden çıkmadan önce gelinin erkek kardeşi tarafından gelinin beline bağlanan kırmızı kuşak kapıda damadın annesinin verdiği bahşiş karşılığında çözülür. Aynı şekilde gelin sandığı üzerine oturan erkek kardeş damadın annesinin verdiği bahşiş karşılığında sandık üzerinden kalkar (KK13). Gelin başındaki kırmızı renkli duvak ile ata biner (KK14). Damat ise ata binmez, atın yanında yürüyerek evine gider. Gelin, “eşik atlama” uygulaması gelin evine giriş yapar. Bu uygulama gelin ya elindeki testiye yere atar ya da eşik önünde testi kırılır. Bu esnada gelinin ve gelin alayındaki konukların üzerine bereketi, tatlı dilli olmayı ifade eden buğday, kuru üzüm, leblebi,

şeker ve bozuk para atılır. Bu adete “*saçuluk*” adı verilir (KK14). Gelin eve girdiğinde damat tarafından kendisine “yüz görümlüğü” olarak ifade edilen bir ziynet eşyası takılır. Ne yazık ki bu ritüellerimiz her geçen zaman azalmakta ve unutulmaktadır (KK1). Belenköy’de düğün akşamı bir ağaç dalına çiğ yumurta bir dala asar ve konuklar ateş ederek yumurtayı vurmaya çalışırlar. Yumurtayı vuran damada getirir ve harçlık alırdı (KK11). Düğünlerde kadınlar ve erkekler ayrı eğlenir. Kadınlarda tef ön planda iken erkeklerde kemane, davul, zurna ve bağlama kullanılırdı. Kadınların eğlencesinde “gelin başı düzme” adeti uygulanırdı. Gelin başı düzen kadın maniler söyleyerek geline öğütler verirdi. Örneğin; *-Başak başında kırıtma, kaynanan karşısında sırtıtma. Tencereyi bozma, kaynanan gibi hot hot olma* (KK13).

Evlenemeyenler, çocuğu olmayan aileler, manevi açıdan rahatsızlığı bulunanlar çevredeki türbelere gider, dualar eder, adaklar keser, ağaçlara çul bağlardı. Aynı zamanda “ocak” adı ile bilinen evler bulunurdu. Cilt rahatsızlığı bulunan kişiler bu eve gider, ilgili kişi cilt hastalığı bulunan bölgenin çevresini arpa ile çizer ve oranın iyileşmesi sağlanırdı (KK1, KK2). Ocaklara sadece cilt rahatsızlığı olanlar değil aynı zamanda çıkık ya da kırığı bulunanlar da giderdi. Bacak kaval kemiği kırılan birinin kırık yerinde kemik yılanı benzer şekilde derinin altında kabarıp dururdu. Hacıların hacdan getirdiği taş parçaları kabarığın üzerine konurdu ve eğer taş yapıyorsa yılcık var, yapışmaz ise yılcık yok kabul edilirdi. Yılcık olduğu düşünülen kişi yılcık ocağına götürülürdü. Bu yörede Bürnük ve Aktaş Aşağıyaka köylerinde yılcık ocağı bulunmaktaydı. Yılcık ocağındaki kişi hazırladığı bitkisel karışımı kırığın üzerine sarardı. Karışım hem kırığı iyileştirir hem de yara içerisindeki akıntıyı dışarıya çıkarırdı. Günümüzde Kayabaşı’nda ocak bulunmaktadır (KK3).

Eskiden bir genç askere gideceği zaman köyün meydanından toplanılır, eline kına yakılan genç tüm büyüklerin ellerini öper, herkesten helallik isterdi ve sonrasında okunan dualar ile uğurlanırdı (KK2, KK12). Savaşların sıkça yaşanması, askerlik süresinin uzun olması gibi hassasiyetlerden dolayı asker uğurlama adeti çok önem taşımaktaydı (KK14). Boduroğlu köyümüzde bir genç askere gidecekse ailesi ziyaret edilir, iç çamaşır götürülür. Ev sahibi aile konuklarına börek ve ayran ikram eder. Eğer çok sayıda genç gidecekse köyün meydanında mevlit okunur, gençlere harçlık verilir. Bu gelenekler halen sürdürülmeye çalışılmaktadır (KK4). Taşoğlu Köyü’nde askere giden gence “uğur parası” adlı harçlık verilirdi (KK7).

Bir ölüm olayı gerçekleştiğinde en kısa süre çevreye duyurulur, cenazeye mümkün olduğunca katılım sağlanır. Uzaktan gelenleri olur diye cenaze bir gece evde bekletilirdi (KK3). Defin işlemi sonrasında cenazeye katılanlara ekmek, helva dağıtılır ve eve davet edilerek yemek ikram edilir. Ancak cenaze evindeki yemekler birkaç gün boyunca komşular tarafından hazırlanır. Bu durum imce usulünün en güzel örneklerinden biri olup komşuluk ilişkilerinin daha da sıkılaşmasına yol açar (KK1). Günümüzde ekonomik durumu iyi olan aileler, pratik olması sebebi ile pide ve ayran dağıtımını gerçekleştirilmektedir (KK4). 7, 40 ve 52'sinde mevlit okutulur, misafirlere yemek ikram edilir (KK8).

Köye misafir geldiğinde köy odasında ağırlanır ve ihtiyaçları karşılanırdı. Köy odasında ısınma ve aydınlanma meşe odunları ile yakılan soba sayesinde karşılanırdı. Hatta gençler sigara içen büyüklere maşa ile köz tutardı (KK2).

Boyalı Köyü'nün dört tarafında türbe bulunmaktadır. Bu türbelerin köyümüzü doğal afetlerden koruduğuna inanılmaktadır. Köyün girişinde Dede Doruğu türbesi, köyün üst kısmında Musa Dede türbesi, diğer tarafında Sarı Dede türbesi yer almaktadır. Bir de Erenler Çamı türbesi vardır. Baş ağrıyan, burnu akan ve çocuğu olmayanlar Erenler Çamı türbesine giderek dua ederlerdi. Maalesef defineciler türbeyi tahrip etmiş durumdadır. Türbelerdeki zatların Horasandan geldikleri söylenmektedir. Zatlardan Musa Dede ile ilgili bir rivayet vardır. Bu rivayete göre:

“Musa Dede, köylüler ile sıkı irtibat içerisinde yaşamış. Her sabah namazından sonra bugün türbesinin yer aldığı tepeye gidermiş. Köyün kadınları, Musa Dede'nin eşine 'senin kocan oraya başka bir kadınla görüşmeye gidiyor' diyerek fesatlık edermiş. Bu dedikodular üzerine eşi bir sabah kocasını takip etmeye başlamış, bunu fark eden Musa Dede eşine geri dönmesini söylemiş. Musa Dede, kendisine güvenmeyen ve lafını dinlemeyen eşine 'Allah seni kaybetsin' diye beddua etmiş. Şu anda yerinde olmayan büyük bir ceviz ağacı vardı. O ceviz ağacının olduğu yerde eşi birden kaybolmuş ve bir daha kimse eşini görmemiş. Bu sebeple türbe içerisinde Musa Dede ve oğullarının mezarı bulunmaktadır (KK3).”

Boduroğlu Köyü'nde bir sadrazam imamının türbesi bulunmaktadır. İmam yaşlanınca bu köye geliyor, burada bir süre imamlık yapıyor ve vefat edince köylü tarafından türbesi yaptırılıyor. İmamın son akrabası 1965 yılında 105 yaşında vefat

eden İmam Nuri amcaydı. İmam Nuri amca çok iyi Fransızca bilmekteydi. Türbe bahçesindeki çam ağacının kozalağı alınır ve başka bir yere götürülürse kozalağın orada kendiliğinden yandığına inanılmaktadır (KK4).

Taşoğlu Köyü'nde tarihi caminin yanında içerisinde üç adet sandukanın bulunduğu” Ağsar Türbesi” bulunmaktadır. Genellikle çocuğu olmayanlar, çocukları rahatsız olanlar, konuşma zorluğu çekenler türbe günü olan pazartesileri türbeye giderek dua ederler. Türbenin anahtarı bir köylüdedir. Bir de Yakaköyü'nde cilt hastalıklarına iyi geldiği söylenen toprak bulunmaktadır (KK7).

Çukur Köyü Kıraç mevkiinde bir dilek ağacı vardır. Sürekli ağlayan çocuklar o ağacın yanına götürülür, ağaca bağlanır ve ağacı yakınındaki delikli taşta dua edilerek para atılır (KK8).

Belenköy'de çocuğu olmayanlar köydeki türbeye gider, dua eder ve kurban adardı. Erkek çocuğu olursa adı genellikle “türbeye sattık, adadık” anlamında Satılmış olurdu. Bu sebeple bu çevrede Satılmış adı çok fazladır. Bir de üç harflilerin etkisi altına girileceği korkusundan dolayı geceleri mezarlıkta, pis yerlerden, küllü yerlerden geçilmez. Belenköy'de köylünün tamamına yakını Sünni iken sadece Avlar Kaya da Alevilik mevcuttur (KK11).

Çukurköy'de ruhsal sorunları olanlar “Hoş İslamlar” adlı türbeye götürülürdü (KK12).

3.1.4. Doğa ile İlgili Ritüeller

Eskiden Ovacık ve köylerinde Hidrellez coşkuyla kutlanırdı. Gençler çay kenarında toplanırlar, “*bettan (ateş)*” yakarlar, üzerinden atlar ve çevresinde eğlenirlerdi. Soğan kabukları ile pişirilen ve bu sebeple renklenmiş yumurtaları yerler ve gelenlere ikram ederlerdi (KK2).

Ovacık'ta köylerde halk hekimliği bulunmaktadır. Dişi ağrıyanlara çevrede yetişen otlardan yapılmış karışımlar verilirken, ateşi olan çocuklar sirkeli bezler ile silinir (KK8). Safranbolu'ya ulaşımın zor olması, ekonomik durumun yetersiz olması gibi nedenlerden dolayı kırık çıkıkçılar yaygındı. Bu tür uygulamalar “el alma” olarak ifade edilen bir ritüel ile kuşaktan kuşağa aktarılmaktaydı. Kol, parmak, bacak gibi

uzuvlarda meydana gelen incinme, çatlak ya da kırılmaları bir tülbent içerisine hazırlanmış pancar yaprağı, yumurta akı, zeytin yağı, zeytin kabuğu ile yapılmış bir karışım ile sarar ve iyileşmesi için askıya alırlardı (KK1). Pürçükören Köyü'nde hastaların şifa bulması amacı ile götürüldüğü “yılancık taşı” adı verilen kayalık bir saha bulunur. Buraya gidilir ve dua edilirdi. Ayrıca manevi rahatsızlığı bulunan kişilere kurşun dökülürdü ve suda çıkan şekle göre yorumlar yapılırdı (KK2). Boyalı Köyü'nde bulunan Sülük Gölü ve Karagöl'de hem cilt hastalıkları hem de parmak arası kaşıntılar için sülük tedavisi yapılmaktadır (KK3). Boduroğlu köyümüzde kırık çıkıkçılar vardı. Bir sorun yaşadığımızda onlara giderdik. Komşu Ortaca Köyü'nde geleneksel usul ile diş çeken, cilt hastalıklarını arpa ile çizerek okuma (çizdirme olayı) yoluyla iyileştiren ocak bulunmaktadır. Ocaklardaki tedavilerde ilkbahar ve yaz aylarında yöreden toplanan otlar kullanılır (KK4). Sırtı ağrıyanların sırtında kupa çekilir ya da karasakız (Karasakız, karaçamın gövdesi çizilerek elde edilen sakızın isimdir.) bir beze yayılarak sırtta sarılır (KK5). Ekinciler Köyü'nde yılancık ocağı, Alıca ve Çay Yayla'da yağmur duası için gidilen, dua edilip kurban kesilen “aslan taşı” bulunmaktadır (KK8). İmamlar Köyü'nde eskiden “*sınıkçı*” adı da verilen kırık çıkıkçı, şifacı denilen halk hekimleri vardı. Safranbolu uzak olduğu için onlara gidilirdi (KK10). Sülükdere Köyü'nde pişik vb deri hastalıklarına şifa olan ocak vardı. Ocaktan getirilen küller dua okunarak hastalıklı yere sürülürdü, hastalık iyileşirdi. Aynı şekilde Ekincik Köyü'nde ocak vardı, ağrısı olan ocağa gider, dua ile kül sürülür ve şifa bulurdu. Avlarkaya'da ise göz kurdunu iyileştiren bir ocak bulunurdu. Göz rahatsızlığı olan bu ocağa gider, ocaktan getirilen korlardan çıkan dumanın üzerine başını eğer, kor üzerine beyaz renkli otlar atılır, çıkan dumanın etkisinde kalsın diye başı örtü ile örtülür, dualar edilirdi. Dumanın etkisi ile gözdeki rahatsızlıklar iyileşirdi (KK13).

Eskiden köylerde şap (yanıkara (KK4)) hastalığı yaygın olurdu. Şap hastalığına yakalanan hayvan kesilir ve derince açılmış bir çukura gömülerek üzerine kireç atılırdı (KK1). Şap kadar yaygın görülen bir hastalık da kuduzdu. Köpek ısırması ile yayılan kuduz hastalığının şifası için “üfürükçü” adı verilen kişilere gidilirdi ve onlar da dua okurdu (KK2). Ayağı kırılan bir hayvan olduğunda ayağı iki tahta arasına alınır, yakı yapılarak kara sakızlı ya da hamurlu bez ile sarılırdı (KK3). Midesinden rahatsızlanan hayvanlara zeytinyağı içerilir, kış mevsiminde ise mandaları soğuk alıp hastalanmasınlar diye zeytinyağı ile yağlanırdı (KK8). Boduroğlu ve çevre köylerde

bir at midesinde rahatlanırsa suda kaynatılmış ardıç suyu içirilir. Karabaş otu kanamaları durdurmada kullanılırdı bu ot çöke etkilidir (KK11). Çukurköy’de hastalanan tavuklara ve horoza limon suyu içerilirdi (KK12). Özellikle büyükbaş hayvanların karnının altında, yanaklarında, boğaz altında “*murdarlama*” adında yaralar çıkardı. Bu yaralara tuz basılır, açıkta bırakılır, tuzun etkisi ile kuruyan yara dökülür ve hayvan iyileşirdi (KK13).

Son yıllarda bitmek üzere olsa da geçmişte doğada yapılan tarım ve hayvancılık ile ilgili işlerde imece gerçekleştirilirdi. Herkes elinden geldiğince bir işin ucundan tutardı, el birliği ile iş bitirilirdi (KK2). Eskiden biri işinden geri kalsa herkes yardımcı olur, onun da işlerinin yoluna girmesine çalışılırdı. Köyümüzde harmanımız vardı, öküzlerle döven sürerdik. Harman aktarmaya başlayınca bütün köy birbirine yardımcı olurdu. İmece usulü kimse kimseyi yarı yolda bırakmazdı (KK3). Köyümüzde genellikle cami, okul ve köy odası bakım ve onarımı gibi işler ile evlerin inşaatında imece usulü ile yapılırdı (KK4, KK11). Taşoğlu Köyü’nde hem bostan sahiplerinin hem de su değirmenlerinin aynı arktan akan sudan yararlanmaları sebebi ile arkların yapımı imece usulü ile gerçekleştirilirdi (KK7).

Kavaklık mevkiinde bir toprak saha vardı. Oradan toprak alınır, köye getirilir, su ile karıştırılarak yoğurulur, yağmur oluğu (kiremit) şekli verilir, kurumaya bırakılır ve kuruyunca ateşte pişirilirdi. Pişirilen malzeme çatı yapımında kiremit olarak kullanılırdı. Çok sağlam olurdu, suyu ve soğuğu geçirmezdi. Bu sebeple Kavaklık’tan toprak getirmek önemli bir iş idi (KK5).

Küçüksu Köyü, ilimizde suyu en kireçli olan yerleşme birimidir. Suyumuzun aşırı kireçli olması sebebi ile hem köylüler köyden gitmek istiyor hem de dışarıdan kimse köyümüze gelmek istemiyor. Kireçli suyumuza ve toprak yapımıza uygun tahıllar yetiştirebiliyoruz (KK9).

3.1.5. El Sanatları

Ovacık’ta el sanatları ile ilgili uğraşlar genellikle ihtiyaca yönelik el işlerinden oluşmaktadır. Günlük kıyafetlerin bir kısmı elde dokunur. El örgüsü çoraplar, keçi kılından dokuma pantolonlar, işlemeli yelekler, bebek ve çocuk kıyafetleri, kazaklar, eşyaların üzerini örtmeye yönelik örtüler, yastık kenarları, yazmalar, kıldan buğday

çuvalları ve heybeler, hayvanları bağlamak için kullanılan urganlar evlerde hanımlar tarafından üretilirdi. Evlerde çok fazla ihtiyaç duyulması sebebi ile kilim (cecim) dokumacılığı gerçekleştirilir. Eski kıyafetler şeritler halinde kesilir, çul kilim dokunmasında kullanılır. Çul kilimler paspas, yolluk olarak evlere serilir. Eskinden köylerde kağı, saban, boyunduruk, döven, tırmık, dirgen, balta sapı ve küçük el değirmeni taşı yapan küçük atölyeler bulunmaktaydı. El değirmeni taşı için gerekli taşlar, Belenköy yakınındaki Asar mevkiinden elde edilirdi (KK11). Bir de bu yörede yapımı maharet gerektiren tahta kaşık ustaları bulunurdu. “Herkes kaşık yapabilir ama sapını ortasına getiremez”, o günlerden kalma bir sözdür. Bazı köylerde söğüt ya da kavak ağacından ayran yayıkları yapılırdı (KK1, KK8). Ovacık’ta “Gerede Eğeri” oldukça yaygındı (KK11). Boyalı Köyü’nde el sanatları çok yaygın değildi. Yün çorap ve çarık dışında pek fazla bir şey yapılmazdı (KK3). Boduroğlu Köyü’nde çul kilim dokumacılığı, el örgüsü kazaklar be yün çoraplar en yaygın geleneksel el sanatlarını oluşturmaktaydı. Ayrıca paçası dar, cep kısmı geniş keçi yününden yapılmış el dokuması “tuman, avcı pantolonu” adı verilen pantolonlar ve yelekler dikilirdi. Bir de az olsa da taş işçiliği yapılmaktaydı. Benim dedem de taş ustasıydı. Direm (Dirhem) Ağa ünlü bir taş ustasıydı (KK4). Kışlapazarı Köyü’nde koyun yününden halı ve battaniye dokunur, günlük kıyafetler el işi şeklinde örülürdü (KK5).

Ovacık’ta özellikle tüm köylerde kadın ve erkek kıyafetleri kendisine has nitelikler taşır. Kadınlar “*üçetek*” adı verilen bir elbise giyer. Taşoğlu Köyü’nde üçeteğe benze “kutlu entari” adı verilen elbise de giyilirdi (KK7). Üçetek yanlarda birer ve arkada “kuyruk” adlı parçası olmak üzere boydan dikilmiş üç parçaya sahip bir elbise olup içerisine beyaz içlik giyilir. İçliğin altına “don” olarak ifade edilen paçaları lastikli bir iç çamaşır, ayaklara renkli işlemeli yün çoraplar, yemeni, başa fındık ağacından yapılmış 4-6 cm eninde çoğunlukla kırmızı ve beyaz kumaş ile yapılmış uçları süslü fes tarzı şapka (pullu başlık) giyilir. Aynı zamanlar kadınlar Karadeniz’deki peştamallar tarzında yük taşımak için de kullanılan renkli, işlemeli kuşaklar bağlar. Yaşlılar siyah, gençler ise beyaz renkli kenarları işlemeli yazmalar takar (KK13). Erkekler don, don üzerine koyun yününden dokunmuş paçaları dar, cep kısmı geniş, paçaları yandan düğmeli “*klot*” adı verilen pantolon (KK13), üstüne gömlek, yelek, başa kasket, ayaklar ise yün çorap, yemeni, çarık ya da kara lastik (cizlavet) giyer. Erkekler bel kısmına “*dolak*” adı verilen 10-15 cm genişliğinde, 4-5 m uzunluğunda beyaz kuşak sarardı (KK1, KK2, KK8). Ormanlık sahada ve kayalık

alanlarda bolca keçi yetiştirilirdi. Keçilerin tüyünden el mengenerinde yün elde edilirdi. Söz konusu kıyafetlerin dikilmesinde kullanılan yün iplikler çırkık makinelerinde yapılırdı (KK7). Küçüksü Köyü'nde Selahaddin ve Hakkı amcalar kağrı yapardı (KK9). İmamlar Köyü Demirciler Mahallesi'nin adı, Osmanlı Devleti zamanında bu mahallede silah ve kılıç yapımının gerçekleştirilmesiymiş (KK10). Başboyunduruk köyümüzde ahşap ustaları çok maharetliydi. Yöredeki en iyi ahşap minareciler bu köyde bulunurdu. Ağasar'da su değirmeni taşı yapılır, Halılağa da bu taşları alır, mandalarına yükler ve diğer köylere giderek satardı (KK13).

3.1.6. Yörük Kültürü

Ovacık'ta Yörük kültürü devam ettirilmeye çalışılsa da tarım arazilerinin parçalanması, geçim sıkıntısı, işsizlik ve Karabük merkeze gerçekleşen göçler sebebi ile köylerde nüfus oldukça azalmış hatta parmakla sayılacak kadar az hanenin kalmasına yol açmıştır.

Boduroğlu Yaylası'nda her yıl şenlik düzenlenir, masrafları karşılayan şenlik ağası seçilir, müzik dinletisi yapılır, güreş müsabakaları gerçekleştirilir ve yemek ikramları olurdu (KK8). Belenköy ve Erkeç köylerinde yayla bulunur. Bu yaylalarda off-road, motorcross ve doğa yürüyüşleri düzenlenebilir. Avlankaya Köyü, doğa sporları için uygundur. Köyde iki katlı bir mağara bulunmakta, mağaranın ilerideki bir evin bahçesinde çıkışa sahip olduğu düşünülmektedir. Ayrıca köyde türbe olduğuna inanılan Erenler mevkiî bulunmaktadır (KK11).

Yapılan gözlemler ve mülakatlar göz önüne alındığında geleneksel ahşap ve kerpiç evlerin yerini betonarme evlerin, el yapımı kiremitlerin yerini de fabrika üretimi kiremitlerin aldığı görülmektedir.

Köyün yaşlıları “tütün ikramiyesi” olarak ifade edilen gazi maaşını almaya Çerkeş'e giderdi. Çerkeş'ten heybeler ile kaya büyüklüğünde tuz ve şeker getirirlerdi. Eve gelince şeker kesme aletleri ile şekerler küçük parçalar halinde kesilirdi. Yayım gibi hamur işleri genelde cevizli yapılırdı ve üzerine tere yağı konurdu. Tadı lezzetli bir yiyeceğe dönüşür. Bir de kişisel ihtiyacı karşılayacak miktarda tarlalarda ürünler arasında tütün yetiştirilirdi. “Kontrolcü” adı verilen görevliden gizlenirdi. Toplanan tütün bir odada kurutulur, tütün kırma makinesinde sarılarak içilirdi. Burçak ve çörek

otu da köylerde fazla ekilirdi. Burçak toplarken elimize “pıtrak (kıymık)” batardı (KK2).

Ovacık'ta en bilinen yemekler kaz etinden yapılan bandırma ve baklavadır. Bandırmada kullanılacak kaz iyice beslenir, oklavanın üzerinden atlayamayacak duruma geldiğinde kesilir. Kış mevsiminde tüketmek üzere büyükbaş ya da küçükbaş hayvanlar kesilir, etlerinden kavurma yapılır ve sepetlere konularak tavana asılır. Kıymanın bir kısmı da kurutularak saklanır ve özellikle pide yapımında kullanılır (KK2). Boyalı ve Boduroğlu köylerinde en yaygın yemekler “*malak*” ve “çullu börek”tir. Malak yapımı için, buğday unu suda pişirilir, kaşık ile kesilip tepsiye dizilir, üzerine bal ya da pekmez konur ve üstüne de kızgın tereyağı dökülür. Çullu börek ise 2-3 kat el açması yufkanın üzerine diğer yufkaların makas ile çul şeklinde kesilmesi, üzerine peynir ve tereyağı gezdirilmesi, üzerine tekrar yufkaların konulması, diğer yufkaların çul şeklinde kesilmesi, üzerine tereyağı gezdirilerek fırında kızartılması hazırlanır. Bu yemeklerin dışında kesim şekillerinden dolayı “ince makarna, para makarna” gibi isimler ile anılan makarna kesimleri, özel günlerin yemeği keşkek, üzerine tereyağı dökülüp yenilen fasulye haşlaması, bişi (pişi) - sac - göbü ekmekleri, çökelek peyniri yapılırdı. Bir de kaplıca (siyez) buğdayından yapılan kara renkli “kaplıca ekmeği” yapılırdı. Lezzetine doyum olmazdı. Arasına tereyağı sürerek yerdik. Ne yazık ki ne bu yemekler ne de kaplıca ekmeği artık yok denecek kadar az yapılmaktadır. Kaplıca buğdayının tohumunu bile bulamıyoruz artık (KK3, KK4, KK5). Elma hoşafını içmek bir gelenektir. Hele ki pilavın yanında çok lezzetli olur. Boduroğlu Köyü'nde “kurut” önemli lezzetlerden biridir. Torba yoğurdu kurutulur ve kışın kızartılarak kahvaltıda tüketilir. Bir de buralarda çok yetişen kiren (kızılılık) meyvesinden şerbet, reçel ve marmelat yapılır, kurutularak çerez olarak yenir (KK5). Taşoğlu Köyü'nde yufkanın kare şeklinde kesilip içine çökelek konularak muska şeklinde kapatılıp haşlanması ve sonrasında üzerine tereyağı dökülmesi ile yapılan “kaypak” vazgeçilmez bir yemektir. Haşlanan kaypağın bir kısmı acil durumlarda kullanılmak üzere kurutularak da saklanırdı (KK7). Boduroğlu Köyü'nde çullu börek, kül çöreği, kızılılık ekşisi, ahlat ekşisi yaygın yiyecek ve içecekleri oluşturmaktadır (KK8). Boduroğlu Köyü'nde eskiden şeker çok fazla olmadığından dolayı çekirdeği ile yenebilen aşısız bir meyve olan taşçı ahladının kurutularak öğütülmüş un haline getirilmiş haline “*kavut*” adı verilir (KK11).

Pürçükören Köyü'nde "*mukallit (taklitçi)*" vardı. Çocukları toplar, size büyükleriniz içtiği kahveden yapayım derdi ve bizler de sevinçle tamam derdik. Kahveyi içerdik ve içtikten sonra bize bu Türk Kahvesi değildi, nohut kahvesiydi derdi. Bu yörede nohut kahvesi yapılırdı. Bir de tadı, kokusu ve rengi dibek kahvesine benzeyen kenger otunun da kurutularak kahvesi yapılırdı. Bir türküde de bu otun adı geçer (KK2).

"Gülüm seni alır dağa kaçarım, kahve bulamazsam kenger içerim."

Üzüm yetiştiriciliği önemli geçim kaynaklarından biriydi. Kenarları tahta "kemre arabası" ile asmaların kemre taşır ve bereketli olması için dibine dökerdik. Üzümün bir kısmı meyve olarak tüketilir, bir kısmı satılır ve bir kısmı da büyük oluklarda çignenip suyu çıkardıktan sonra kazanlarda kaynatılarak pekmez yapılırdı. Bürnük Köyü'nde pirinç yetiştiriciliği de yapılmaktaydı (KK2).

Ovacık genelinde kanlıca, ebişke, cincile gibi çok sayıda mantar türü vardır. Toplanan mantarlardan gözleme, mantar, sulu yemek yapılır, yumurta kırılarak pişirilir. Patatesli, pancarlı ve ısırgan otlu pide yapımı da yaygındır (KK8).

İmamlar Köyü'nde manda yetiştiriciliği yaygındı. Manda sütü ve manda yoğurdu önemli geçim kaynaklarıydı. Ne yazık ki günümüzde kimse bu işle uğraşmamaktadır (KK10).

3.2. Ovacık'ın Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurları İle İlgili Yorumlar

Ovacık'ın kültür zenginliğini oluşturan somut olmayan kültürel miraslar unsurları da turizm potansiyelini artırmada etkin olabilecekken ne yazık ki kayıt altına alınmadığından dolayı yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadır.

Zengin bir kültürel mirasa ev sahipliği yapan Karabük ili Ovacık ilçesinin barındırdığı somut ve somut olmayan varlıklarının incelenmesi ve turizm potansiyellerinin ortaya konulmasıdır. Buna ek olarak çalışmada ilçenin kültürel turizm ekseninde sahip olduğu güçlü ve zayıf yönleri ile karşısındaki fırsatların ve tehditlerin belirlenmesi, ilçedeki kültür varlıklarıyla ilgili mevcut olan sorunlar ile kültür turizminin gelişimine engel teşkil eden problemlerin tespit edilmesi ve bunlara yönelik çözüm önerilerinin oluşturulması da amaçlanmaktadır. Araştırmanın genel

amacı doğrultusunda somut olmayan kültürel miras unsurlarının belirlenmesi için 16 kişi ile mülakat yapılmış ve kaynak kişilerin anlatımları ses kaydı ve yazıya dökümü yapılarak kayıt altına alınmıştır.

Ek 2’de belirtilen sorular kapsamında kaynak kişilere yöneltilen “Ovacık ilçesinin somut olmayan kültürel mirasları hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar değerlendirildiğinde “*Yörük kültürünün ilçenin genel kimliğini oluşturduğu görülmüştür*”.

“Somut olmayan kültürel miraslar yeterince korunuyor mu?” sorusuna kaynak kişilerin geneli “*Hayır, korunmuyor.*” cevabını vermiştir.

“Ovacık ilçesinin somut olmayan kültürel mirasını korumak için neler yapılmalıdır?” sorusuna “*İlçenin somut olmayan kültürel miras envanterinin çıkarılması, elde edilen envanterin yazılı bir metin haline getirilmeli, yazılı envanterin ilçe halkına sunulması, mülki idari birimler ve sivil toplum kuruluşları ile paylaşılması, internet aracılığı ile sosyal ağlarda paylaşılması gerekmektedir. Ayrıca Ovacık ilçesinde somut olmayan kültürel miras unsurlarına ilişkin yazılı metinler ve eşyalar toplanarak ilçede kurulacak etnografya müzesinde sergilenmelidir. Bu konularda Kaymakamlık, Ovacık Belediyesi, Halk Eğitimi Merkezi ve dernekler ortak çalışma içinde olmalıdır.*” şeklinde cevaplar verilmiştir.

“Ovacık ilçesinin somut olmayan kültürel mirasları gelecek kuşaklara nasıl aktarılabilir?” sorusuna verilen cevaplar; “*Öncelikle ilçede etnografya müzesi kurulmalı ve öncelikle ilçemizdeki okullar olmak üzere çevre ilçe ve illerdeki okullardan öğretmenlerin ve öğrencilerin müzeyi gezmeleri sağlanmalıdır. Ayrıca okullarda ilçemizi ve kültürel unsurlarımızı tanıtıcı konular anlatılmalıdır. Halk eğitimi merkezlerinde somut olmayan kültürel miraslarımız ile ilgili doküman, ağaç işleme, gastronomi, halk oyunları gibi alanlarında kurslar açılmalı, halk anlatıları kayıt altına alınmalıdır.*” şeklindedir.

“Ovacık ilçesinin somut olmayan kültürel mirasları turizm alanında nasıl değerlendirilebilir?” sorusuna; “*İlçede ziyaretçilerin konaklayacağı bir tesis bulunmaktadır. Bu sebeple en azından ilk aşamada pansiyonculuğun geliştirilmesini sağlayacak çalışmalar yapılmalıdır. Ziyaretçilerin ilgisini artırmak amacı ile su*

değirmenlerinden bazılarının restorasyonu gerçekleştirilmelidir. Yöresel buğdaydan taş değirmende öğütülerek elde edilen doğal un satışı sağlanmalıdır. İlçede atıl durumda olan spor kompleksinin aktifleştirilebilmesi için spor takımları davet edilmelidir. Ekoturizm kapsamında yürüyüş rotaları belirlenerek doğa yürüyüşleri düzenlemelidir. Ayrıca el sanatları kursları açılarak bu kurslarda yapılan ürünlerin kurulacak el sanatları çarşısında ziyaretçilere satışı sağlanmalıdır.” şeklinde cevaplar verilmiştir.

“Somut olmayan kültürel miraslar turizm alanında değerlendirilir ise ilçeye ne gibi katkısı olur?” sorusuna ise verilen cevaplar şunlardır. “İlçede yeni iş imkânları oluşacak, ilçe ekonomisine katkı sağlayacak, atıl durumda olan binalar ve bazı kültürel miras unsurları tekrar hayat bulacak, pansiyon, otel ve restoranların açılması ziyaretçilerin daha konforlu ağırlanmasına olanak sağlayacaktır.”

“Hangi somut olmayan kültürel miras ile Ovacık ilçesini ön plana çıkarabiliriz?” sorusuna verilen cevaplar ise; “İlçenin yöresel yemek kültürü ve yerel tarihi dokusu, konaklamalı hafta sonu gezileri, doğa yürüyüşleri ve çadır kampları desteklenerek ön plana çıkarılabilir.” şeklindedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Nitel araştırma yaklaşımının benimsendiği ve saha araştırması yönteminin uygulandığı araştırmada mülakat tekniği kapsamında örnekleme yönlendirilen sorulara verilen cevaplar göz önüne alındığında; Ovacık halkının, somut olmayan kültürel miras unsurlarının bir taraftan ilçenin yerel yaşam dokusunu ve kültürel benliğini oluşturduğunun diğer taraftan turizm kapsamında değerlendirildiklerinde ekonomik kazanımlar sağlayabileceklerinin farkında olduğu ancak somut olmayan kültürel miras unsurlarının yaşatılması ve aktarılması hususunda gerekli çabayı vermediği, bu durumun somut olmayan kültürel miras unsurlarının yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmasına sebep olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Araştırmada ulaşılan sonuçlar doğrultusunda Ovacık ilçesinde somut olmayan kültürel miras unsurlarının turizme kazandırılması, korunması ve gelecek kuşaklara aktarılmasında aşağıda belirtilen öneriler göz ardı edilmemelidir:

- Ovacık ilçesi somut olmayan kültürel miras unsurlarının envanteri çıkarılmalı ve bu envanter bir yazılı kaynak şeklinde internet aracılığı ile basın, medya ve sosyal ağlarda paylaşımına açılmalıdır. Ayrıca tanıtıcı internet sayfasındaki ziyaretçi defteri ile ziyaretçilerin görüşleri takip edilmeli ve dikkate alınmalıdır.
- Ovacık ilçesinde, kaymakamlık ya da belediye bünyesinde turizm tanıtım ofisi açılmalıdır.
- Ovacık ilçesinde, Karabük Valiliği Köylere Hizmet Götürme Birliği ile işbirliğine gidilip kültürel miras unsurlarının ve gastronomik değerlerin sunulduğu bir pansiyon ya da otel açılması için girişimde bulunulmalıdır.
- Ovacık ilçesinde, ilçe genelinde elde edilen kültürel miras unsurlarının sergilenebileceği bir etnografya müzesi kurulmalıdır.
- Ovacık ilçesinde, kaymakamlık ve belediyenin desteği ile halk eğitimi merkezi bünyesinde yerel el sanatlarının yaşatılması ve aktarılması konusunda kurslar açılmalı

ve seminerler düzenlenmelidir.

- Ovacık ilçesinde, ilçenin yerel kimliğini ve kültürel değerlerini yansıtan el sanatlarının yaşatılması için bir kapalı çarşı kurulmalı ve burada el sanatları atölyeleri oluşturularak gelen ziyaretçilere hem uygulama hem de satış yapılmalıdır.
- Ovacık ilçesinde, tarihi su değirmenlerinden en azından biri koruma altına alınmalı ve ziyaretçilere açılmalıdır. Hatta bu değirmenler uygun olduğu takdirde yiyecek sektörüne ilişkin bir işletme olarak kullanılabilir, yerel gıdalardan yapılmış yemekler ve içecekler ziyaretçilere sunulabilir.
- Ovacık ilçesinde, her yıl düzenli şekilde kültür şenliği düzenlenmeli ve yerel kültürel miras unsurları sergilenmelidir. Ayrıca şenlikte kız isteme, düğün ve asker uğurlama gibi yerel ritüeller canlandırılmalı
- Ovacık ilçesinin sahip olduğu doğal ve kültürel miras unsurlarını tanıtıcı broşürler hazırlanarak tur operatörleri, seyahat acentaları ve tur rehberleri ile irtibata geçilmelidir.
- Bölge turizminde büyük rol oynayan Safranbolu ilçesindeki reklam panolarında Ovacık ilçesini ve sahip olduğu doğal ve kültürel miras unsurlarını tanıtıcı reklam panoları kullanılmalıdır.
- Ovacık ilçesinde, yürüyüş rotaları oluşturularak rota üzerindeki doğal ve miras unsurlarının tanıtımı sağlanmalıdır.
- Karagöl olarak bilinen mesire alanının etrafında kampçılarının ve karavancılarının konaklayabilecekleri bir kamp alanı oluşturmalı, elektrik, su, internet gibi alt ve üst yapı unsurları eksiksiz karşılanmalıdır.

Yukarıda belirtilen öneriler dikkate alınarak Ovacık ilçesi somut olmayan kültürel miraslarını korumak ve turizme kazandırmak için yerel yönetimler, ilgili kurum ve kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları ve üniversite üzerine düşen görevleri yerine getirmelidir. Ayrıca bu çalışmada elde edilen bulgu ve öneriler, daha sonra yapılacak ilgili çalışmalara kaynak oluşturacaktır.

KAYNAKÇA

- AKMEŞE, H., ATAMAN, D. ve ARAS, S., “Somut Kültürel Mirasın Turizm Açısından Değerlendirilmesi: Mardin İli Örneği”, *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 5(29): 3598-3607 (2018).
- AKSOY, A. ve ÜNSAL, D., Kültürel Miras Yönetimi”, *Anadolu Üniversitesi Yayınları*. Eskişehir (2012).
- APOSTOLAKİS A., “The Convergence Process in Heritage Tourism”, *Annals of Tourism Research*, 30(4): 795–812 (2003).
- ASATEKİN, N. G., “Kültür ve Doğa Varlıklarını Neyi, Niçin, Nasıl Korumalıyız”, *T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı*, Yayın No: 3016, Ankara (2004).
- AYDIN, İ., “Açıklamalı Turizm Terimleri Sözlüğü”, *Coşkun Matbaası*. Aydın (1990).
- AYDOĞDU, A. (2011). “Konaklama İşletmelerinde Uluslararası Standardizasyonun Rolü ve Türkiye Uygulamalarının Analizi”. Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- BAHÇE, A. S., “Kırsal Gelişimde Kültür (Miras) Turizmi Modeli”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25:1-12 (2009).
- BARRÈRE, C., “Cultural Heritages: From Official to Informal”, *City, Culture and Society*, 7(2): 87-94 (2016).
- BASAT, E. M., “Somut ve Somut Olmayan Kültürel Mirası Birlikte Koruyabilmek”, *Milli Folklor*, 25(100): 61-71 (2013).
- BESCUIDES, A., LEE, M.E. and McCORMICK, P.J., “Residents’ Perceptions of the Cultural Benefits of Tourism”, *Annals of Tourism Research*, 29(2): 303-319 (2002).
- BINOY, T. A., “Archaeological and Heritage Tourism Interpretation a Study”, *South Asian Journal of Tourism and Heritage*. 4 (1): 100-105 (2011).
- BURKE, P. (2008). “Kültür Tarihi”. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- DAĞISTAN ÖZDEMİR, M. Z., “Türkiye’de Kültürel Mirasın Korunmasına Kısa Bir Bakış”, *Planlama Dergisi*, 1: 20-25 (2005).
- DENİZ, T. ve AYDIN, K., “Somut Kültürel Miras Örneği: Ovacık (Karabük) Kışla Köyü Su Değirmeni”, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 43: 111-122 (2020).

- DOĞANER, S., “Miras Turizminin Coğrafi Kaynakları ve Korunması”, Coğrafi Çevre Koruma Turizm Sempozyumu (16-18 Nisan 2003) Bildiri kitabı, *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları*, 1-8, İzmir (2003).
- DOĞANER, M. S., “Kültürel Miras Turizmine Giriş”, *İstanbul Üniversitesi Yayını*, (2014).
- EMEKLİ, G., “Coğrafya, Kültür ve Turizm: Kültürel Turizm”, *Ege Coğrafya Dergisi*, 15: 51-59 (2006).
- EMEKLİ, G., “Kültür Mirasının Turizm Aracılığı ile Değerlendirilmesi: Kültürel Turizm ve İzmir”, *Kültür Turizmi Çalıştayı İzmir Kalkınma Ajansı-Buca Belediyesi Buca İlçesinin Ekoturizm ve Kültür Turizmi Sektör Analizi Projesi*, 8 Şubat 2012, Buca (2012).
- ERKUŞ, A. (2006). “Sınıf Öğretmenleri için Ölçme ve Değerlendirme: Kavramlar ve Uygulamalar”. Ekinoks Yayınları, Ankara.
- GALLEY, C. C. (2001). “Cultural Policy, Cultural Heritage and Regional Development”. The State University of New Jersey, New Jersey.
- GENÇ, K. ve ŞENGÜL, S., (2015), “Kültürel Miras Turizmine Yönelik Yerel Halkın Görüşlerinin Ortaya Çıkarılması: Mudurnu Ölçeğinde Bir Araştırma”, *16. Ulusal Turizm Kongresi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi*, 12-15 Kasım 2015, 218-237.
- GÖĞEBAKAN, Y., (2015), “Dünya Üzerindeki Kültürel Varlıkların Turizme Ve Ekonomiye Katkısı”, *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 5(2):48-71.
- GÜLTEKİN, N. T. ve UYSAL, M., (2018), “Kültürel Miras Bilinci, Farkındalık ve Katılım: Taşkale Köyü Örneği”, *OPUS Dergisi*, 8(15):2030-2065.
- HARVEY, D., “Postmodernliğin Durumu” (Çeviren: S. Savran), *Metis Yayınları*, İstanbul (1997).
- İSTANBUL VALİLİĞİ, “Kültürel Mirasın Korunması”, *Beyaz Gemi Sosyal Proje Ajansı* (2014).
- KHAKZAD, S., PIETERS, M. and VAN BALEN, K.. “Coastal Cultural Heritage: A Resource to be Included in Integrated Coastal Zone Management”, *Ocean & Coastal Management*, 118: 110-128 (2015).
- KITZINGER, J., (1995). “Qualitative Research: Introducing Focus Groups”. *Bmj*, 311(7000), 299-302.

- KİPER, P., “Küreselleşme Sürecinde Kentlerin Tarihsel-Kültürel Değerlerinin Korunması, Türkiye Bodrum Örneği”, *Sosyal Araştırmalar Vakfı*, İstanbul (2006).
- KONAK İRKİT, G. (2019). “Kültürel Miras Alanlarında Yerel Yönetimlerin Rolü”. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- KVALE, S., (1994). “Interviews: An Introduction to Qualitative Research Interviewing”. Sage Publications, Inc.
- MEYDAN UYGUR, S. ve BAYKAN, E. (2007). “Kültür Turizmi ve Turizmin Kültürel Varlıklar Üzerindeki Etkileri”. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2:30-49.
- NURYANTI, W., “Heritage and Postmodern Tourism”, *Annals of Tourism Research*, 23(2): 249-260 (1996).
- OKUYUCU, A. ve SOMUNCU, M., “Kültürel Mirasın Korunması ve Turizm Amaçlı Kullanılmasında Yerel Halkın Algı ve Tutumlarının Belirlenmesi: Osmaneli İlçe Merkezi Örneği”, *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, 4(1): 37-51 (2012).
- PEKERŞEN, Y., GÜNEŞ, E. ve SEÇUK, B., “Kültürel Miras Turizmi Değerlerinin Korunması ve Sürdürülebilirliği Kapsamında Yerel Halkın Tutumu: Cumalıkızık Örneği”, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(3):350-368 (2019).
- PETRONELA, T., “The Importance of the Intangible Cultural Heritage in the Economy”. *Procedia Economics And Finance*, 39: 731-736 (2016).
- PORIA, Y., REICHEL, A. and BIRAN, A., “Heritage Site Perceptions and Motivations to Visit”, *Journal of Travel Research*, 44(3): 318-326 (2006).
- RICHARDS, G., “The Development of Cultural Tourism in Europe”, Cultural Attractions and European Tourism, In Greg Richards, p. 3-30, *CABI Publishing*, UK (2001).
- SEZER, İ., “Kültürel Mirasın Turizm Açısından Değerlendirilmesi: Taşköprü İlçesi Örneği”, *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(2): 175-198 (2017).
- USLU, A. ve KİPER, T., “Turizmin Kültürel Miras Üzerine Etkileri: Beypazarı / Ankara Örneğinde Yerel Halkın Farkındalığı”. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 3(3), 305-314 (2006).

- PADEM, H., GÖKSU, A. ve KONAKLI, Z. (2012). Araştırma Yöntemleri: SPSS Uygulamalı. Sarajevo: International Burch University.
- PATTON, Q. M. (1987). How to Use Qualitative Methods in Evaluation. Newsbury Park, London, New Dehli: Sage Publications.
- ŞİMŞEK, A. (2012). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- YILDIRIM, A. & ŞİMŞEK, H. (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. 6.Baskı. Seçkin Yayıncılık, Ankara.

İnternet Kaynakçası

- OVACIK BELEDİYESİ. (2021).
<http://www.ovacik.bel.tr/?pnum=12&pt=Ovac%C4%B1k+Tarih%C3%A7e> (2021).
- UNESCO, (1982). Mexico City Declaration on Cultural Policies.
http://portal.unesco.org/culture/en/files/12762/11295421661mexico_en.pdf/mexico_en.pdf
- UNESCO, (2022). <https://ich.unesco.org/en/lists>
- UNESCO, (2022). <https://www.unesco.org.tr/Pages/126/123/UNESCO-%C4%B0nsan%C4%B1%C4%9F%C4%B1n-Somut-Olmayan-K%C3%BClt%C3%BCrel-Miras%C4%B1-Temsil%C3%AE-Listesi>
- TC KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI, (2022). <https://aregem.ktb.gov.tr/TR-159257/somut-olmayan-kulturel-miras-ulusal-envanteri.html>
- WORLD MUSEUMS, <http://www.icom.museum/>

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Türkiye'nin Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'ndeki Mirasları	30.....31
Tablo 2. Ovacık İlçesi Somut Kültürel Miras Listesi	4130
Tablo 3. Ovacık İlçesi Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi	46

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Ovacık İlçesi Lokasyon Haritası.	367
Şekil 2. Hos Oyunu Temsili Resmi	52

EKLER

Ek 1: Ovacık İlçesinin Somut Olmayan Kültürel Miraslarının Tespitine Yönelik Mülakat Soruları

A) Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar için;

1. Ovacık ilçesinin atasözleri ve deyimleri nelerdir? Kimlerden nasıl öğrenilmektedir?
2. Ovacık ilçesinde hangi bilmece sorulmaktadır? Yöreye ait bilmece nelerdir?
3. Ovacık ilçesine ait masallar nelerdir? Kimlerden nasıl öğrenilmektedir?
4. Ovacık ilçesine ait efsaneler var mıdır? Var ise nelerdir?
5. Ovacık ilçesine ait halk hikâyeleri var mıdır? Var ise nelerdir?
6. Ovacık ilçesinde hangi fıkralar anlatılmaktadır? Yöreye ait fıkralar nelerdir?
7. Ovacık ilçesine ait maniler nelerdir?
8. Ovacık ilçesine ait hangi türküler ve ninniler söylenmektedir?

B) Gösteri Sanatları için;

1. Ovacık ilçesinde oynanan oyunlar nelerdir? (âşıklık, semah, karagöz, kukla, zeybek, köy seyirlik oyunları vs.)

C) Toplumsal uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler için;

1. Ovacık ilçesinde çocuklar kendi aralarında hangi oyunları oynuyorlar? Bu oyunları kimlerden nasıl öğreniyorlar?
2. Ovacık ilçesinde askere giden gençler nasıl uğurlanmaktadır?
3. Ovacık ilçesinde dini bayramlar hangileridir? Bu bayramlardan önce ne gibi hazırlıklar yapılmaktadır?
4. Ovacık ilçesinde imeceler niçin ve nasıl yapılmaktadır?
5. Ovacık ilçesinde çocuk doğumlarında ne gibi hazırlık ve etkinlikler yapılmaktadır?
6. Ovacık ilçesinde erkek çocuklar kaç yaşında ve hangi mevsimde sünnet ettirilir? Bununla ilgili ne tür etkinlikler yapılmaktadır?

7. Ovacık ilçesinde evlilikler nasıl yapılmaktadır? Evlilik öncesi ve sonrası ne gibi hazırlıklar yapılmaktadır?

8. Ovacık ilçesinde ölüm (cenaze) olayı sırasında ve sonrasında neler yapılmaktadır?

D) Doğa ve Evrenle İlgili Bilgi ve Uygulamalar için;

1. Ovacık ilçesinde hastalıklar nasıl tedavi ettirilir? Kullanılan araç, gereç ve metotlar nelerdir?

2. Ovacık ilçesinde hayvan hastalıkları için ne gibi tedaviler uygulanırdı?

3. Yörenizde diğer halk inanışları (dilek ağacı vb.) var mıdır?

4. Yörenizde hangi tür ocaklar ve tedavi yöntemleri vardır?

5. Ovacık ilçesine ait yiyecekler ve içecekler (halk mutfağı) nelerdir ve nasıl yapılmaktadırlar?

E) El Sanatları için;

1. Ovacık ilçesinde hangi tür el sanatları yapılmaktadır?

Ek 2: Ovacık İlçesinin Somut Olmayan Kültürel Mirasların Korunması, Gelecek Kuşaklara Aktarılması ve Turizm Sektöründe Nasıl Değerlendirilebileceğine Yönelik Mülakat Soruları

Adı ve Soyadı:

Doğum Tarihi:

Mesleği:

Eğitim durumu:

1. Ovacık İlçesinin somut olmayan kültürel mirasları hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
2. Sizce Ovacık İlçesinin somut olmayan kültürel mirasları yeterince korunuyor mu?
3. Ovacık İlçesinin somut olmayan kültürel miraslarını korumak için neler yapılabilir?
4. Ovacık İlçesinin somut olmayan kültürel mirasları gelecek kuşaklara nasıl aktarılabilir?
5. Ovacık İlçesinin somut olmayan kültürel miraslarını turizm alanında nasıl değerlendirebiliriz?
6. Somut olmayan kültürel miraslar turizm alanında değerlendirilebilir ise ilçeye katkıları ne olur?
7. Hangi somut olmayan kültürel miras ile ilçemizi ön plana çıkarabiliriz?

Ek 3: Ovacık'ta Kullanılan Kadın ve Erkek Kıyafetleri

: Erkek pantolonu

: Erkek yeleği

: Pullu Şapka

: Kına elbisesi

: Gündelik kıyafet (yazması ve bel kuşağı ile)

: Üç etek (şapkası ve bel kuşağı ile)

Ek 4: Etik Kurul Belgesi

T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL ve BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU
KARARLARI

TOPLANTI TARİHİ : 18.01.2022
TOPLANTI NO : 2022/01

Karabük Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu toplanmış ve aşağıdaki kararı almıştır.

Karar 41:

07/01/2022 tarihli Doç. Dr. Taşkın DENİZ'in Etik Kurul form ve ekleri görüşüldü.

Karabük Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Taşkın DENİZ danışmanlığında yürütülen “**Ovacık İlçesinin Somut Olmayan Kültürel Miraslarının Tespiti, Korunması, Gelecek Kuşaklara Aktarılması ve Turizm Sektöründe Nasıl Değerlendirilebileceği**” konulu çalışma kapsamında uygulanmak üzere ekte sunulan çalışmanın etik kurallara uygunluğu oy birliği ile kabul edilmiştir.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "Elif Çepni".

ASLI GİBİDİR

Prof. Dr. Elif ÇEPNİ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurul Başkanı

ÖZGEÇMİŞ

Kemal AYDIN ilk, orta lise öğrenimini Erzurum'un Olur ilçesinde tamamladı. 1986 yılında Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü'nde öğrenime başlayıp 1989 yılında mezun oldu. 1990 yılında Karabük ili Safranbolu ilçesinde öğretmen olarak göreve başladı. 2000 yılında Karabük İl Milli Eğitim Müdürlüğünde Eğitici bilgisayar formatör öğretmeni olarak görevlendirildi. Millî Eğitim Bakanlığı'nın İntel Firması ile "Gelecek İçin Eğitim" projesinde, uzman öğretmen olarak görev yaptı. 2002-2011 yılları arasında Karabük Valiliği Bilgi İşlem Merkezi'nde sistem yöneticisi olarak görev aldı ve bilgi işlem merkezinin kuruluş faaliyetlerini gerçekleştirdi. Aynı zaman dilimi içerisinde Karabük İl Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesindeki okulların internet ortamına taşınmasında ve Bilişim Teknoloji Laboratuvarları'nın kurulmasında görev aldı. Karabük Halk Eğitimi Merkezi'nde bilgisayar operatörlüğü, grafik tasarım, web tasarım alanında açılan kurslarda eğitim görevlisi olarak çalıştı. 2012 Yılında Karabük Fevzi Çakmak İlkokulu'nda sınıf öğretmeni olarak görev yapmaya başladı halen aynı okulda bu görevi sürdürmektedir.